

સાત્યનારાયણની
કથા

૪૩૦૨
પુન વિધી સહીત
સાત્યનારાયણ
ની કથા.

છપાવી પ્રસીધ્ધ કૃત્તા

મંગળદાસ જોષીતારામ બુકસેલર
ઘાંચીનીપોળ—અમદાવાદ

અમદાવાદ

શ્રી. સારદા પ્રિન્ટિંગ પ્રેસ, વલંદાની હવેલીમાં
શા. ડાહ્યાભાઈ હરીલાલે છાપી

સંવત ૧૯૧૧ સન ૧૯૧૦

3-30-5

ગુજરાત વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
દા.નં.લા.વા.ટ
ગુજરાતી હોપીરાઈટ-સંગ્રહ

૨૬૨૧સ ૨૬૨૮

ગૂજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૨૯૪૮ વર્ગિક

પુસ્તકનું નામ સત્યનારાયણની ડેહી

વિષય ૮/૨૩, ૨૦૧૫, ૧/૧

અથ શ્રીસત્યનારાયણની પૂજાનો વિધિ.

૧૦:

પુજ્યમાં ઉપયોગી સામગ્રી

સત્યનારાયણની પૂજા કરનાર ગૃહસ્થે પ્રથમ શ્રી સત્યનારાયણ દેવની પૂજા માટે નિચે પ્રમાણે સર્વ સામગ્રી તૈયાર કરવી:—મંડપ માટે ફળના ચાર થાંભલા, મંડપની આસપાસ બાંધવા માટે આંગાનાં પાંદડાં તોરણ, પીપળો, ઉંબરો, પીપર, આંબો અને વડ, એમ પાંચ જાતનાં વૃક્ષનાં પદ્ધે, ગોળ તથા ઘી ગણપતિનાં નૈવેદ્ય માટે લક્ષ્મી તથા સત્યનારાયણની સુવર્ણની મુર્તી, ત્રાંખાનો ઠગણ, પંચમાત્ર, શી જાણું, આચમની, જનોષ્ઠના બે જાડા, પાંચ જાતનાં રત્નો જેવાં કે-સુવર્ણ, રૂપ, મોતી, લાલ્લવર્ત અને પલાલ, અને રત્નોને અભાવે જો-રત્નોના પ્રતિનિધિ તરીકે સુવર્ણમુદ્રા, રૂપનાણું અથવા તો તામ્રનાણું, વસ્ત્ર તથા ઉપવસ્ત્ર, ચોખ્ખા, મઠિ, કુંકુમ, અખીલ, દુધાં ગુલાલ, સ-સવોપધી, ધુધ, પુષ્પા, દલદરના માંઠીઆ, નાડું એક દબ્બરને એક-ગુલામી દલ, ત્રણ નારીયેલ, પરચીસ પાન, પરચીસ સોપારી, રૂપીઆ-નું પરચુરણ તથા પાવલાના પૈસા, કેળાં, દ્રાક્ષ, દાડિમ, નારંગી વગેરે ફળો, પુષ્પની બે માળા, પોથીને માટે રમાલ, શ્રીલક્ષ્મીનારાયણના રના ન માટે દુધ, દહિ, ઘી, મધ તથા સાકર, પુષ્પ દત્તાત્રય ન માટે એક ત્રાંખાનો ઠગણ, શ્રીલક્ષ્મીનારાયણને પંચશાવવા માટે બાજક, એક સફેદ એક રાતો, અને એક રાતો રેશમી અંચલો, એમ ત્રણ વસ્ત્રના ઠગણ. સત્યનારાયણ દેવના નૈવેદ્ય માટે સવાશેર સાકર, સવાશેર, દુધ, સવાશેર થઈનો રતો તથા સવાશેર કેળાં, આ પ્રમાણે સર્વ પુજ્યની પ્રથમથીજ તૈયારી કરી રાખવી કે જેથી પૂજા કરતી વખતે વારંવાર બેસી રહેવું પડે નહીં અને શ્રીસત્યનારાયણ દેવની પૂજ્યમાં વિધિન પછી પડે નહીં.

પૂજા કરવાના દિવસો તથા પૂજાનો વિધિ.

સત્યનારાયણની પૂજ્યને માટે કાઠમાં પુનેમ, અમાસ, અગ્ના-રશ, આઠમ, સક્રાંતિ અર્ધોદય પર્વ, જ્યંતી, વ્યતિપાત, રવિવાર એમ જુદા જુદા સમયો ઠલા છે. તે વખતે જુદા તથા ઉત્સાહ થાય

પુજાવિધી.

ત્યારે પણ પુજા કરવાની શાસ્ત્રમાં આજ્ઞા કરેલી છે. શ્રીસત્યનારાયણનું મત કરનારા યજ્ઞમાને જે દિવસે પુજા કરવાની હોય તેદિવસે સપત્તીક ઉપવાસ કરવો અને દિવસે સંધ્યાવંદન, દેવપુજન, ભજન વગેરેથી પૂરવામાં પછી સાયંઠાએ ફરીને પત્તીસહ નહાઈ, સ્વચ્છ વસ્ત્ર પહેરી, ખાંભે ઉતરીય વસ્ત્ર નાંખીને દેવમંદિરમાં જ્યાં પુજા કરવાની હોય ત્યાં જવું, ત્યાં શ્રીસત્યનારાયણને માટે ઉતરાધે અથવા તો પુર્વાધે મુખે પ્રથમથીજ મંડપ બાંધાવીને તૈયાર રાખ્યો હોય તેની સમીપમાં પત્તી યાધે અથવા તો જોઈલાં પવિત્ર આસન ઉપર ઉતરાધે મુખે અથવા તો પુર્વાધે મુખે બેસી ત્રણ વાર હાથમાં જળ લઈને આયમન કરવું આયમન પછી પ્રાણાયામ કરવો, તથા યજ્ઞમાનને અને પત્તીને આંલોક કરવો તેનો મંત્ર સ્વાસ્તિ પછી પુજા વિધિના આરંભ માટે બે હાથ જોડીને નિચે પ્રમાણે દેવને પ્રણામ કરવા.

ૐ શ્રીમન્મહાગણપત્યે નમઃ । શ્રીગુરુભ્યો નમઃ । શ્રીલક્ષ્મી નારાયણાભ્યાં નમઃ । શ્રીકુલદેવતાભ્યો નમઃ શ્રીદેવતાભ્યો નમઃ । શ્રીપ્રામદેવતાભ્યો નમઃ । શ્રીસર્વેભ્યો બ્રાહ્મણેભ્યો નમઃ ॥ નમસ્કાર કર્યા પછી બે હાથ જોડીને નિમ્નેના મંજળ મંત્રો બોલવા.

ૐ સુસુસૈશ્વકદન્તસ્વ કાંપિલો ગજકર્ણકઃ ॥ લંબોદરસ્વ વિક્રાંતો વિઘ્નનાશો વિનાયકઃ ॥ ૧ ॥ ઘૂમ્રકેતુર્ગણાધ્યક્ષો યા-લચંદ્રો ગજાનનઃ ॥ દ્વાદશૈતાનિ નામાનિ યઃ પઠેત્તુષ્ટાદપિ ॥ ૨ ॥ વિદ્યારંભે વિવાહે ચ પ્રવેશે નિર્ગમે તથા ॥ સંગ્રામે સંકટે ચૈવ વિઘ્નસ્તસ્ત ન જાયતે ॥ ૩ ॥ શુક્રાંવરધરં દેવં શશ્વિવર્ણં ચતુર્ભુજં ॥ પ્રસન્નવદનં ધ્યાયેત્સર્વાવિઘ્નાપશાંતયે ॥ ૪ ॥ અમ્બી-પિસતાર્યાસિદ્ધચર્ય પુજિતાં યઃ સુરાસુરેઃ ॥ સર્વાવિઘ્નહરસ્ત્રાભૌ ગંગાધિચતયે નમઃ ॥ ૫ ॥ વ્રજતુંડ મહાકાય સૂર્યકોટિસપ્રભ ॥ ત્રિવિંશ કુરુ મે દેવ સર્વકાર્યેષુ સિદ્ધિદ ॥ ૬ ॥ સર્વયંત્રલમાં

गन्धे शिवे सर्वार्थसाधिके ॥ शरण्ये त्र्यम्बके गौरि नारायणि
नमोस्तुते ॥ ७ ॥ लाभस्तेषां जयस्तेषां कुतस्तेषां पराजयः
येवामिन्दविरज्यायो हृदयस्थो जनार्दन ॥ ८ ॥ सर्वेष्वारंभका
र्येषु त्रयस्त्रिभुवनेश्वराः ॥ देवादिशः सिद्धिप्रदो ज्ञानजनादनाः ॥ ९ ॥

पुष्पनो विधि

जे प्रभाणे देवताओंनी प्रार्थना कर्वा पछी यजमाने जमल्ला
हाथमां जण बघने आ प्रभाणे संकल्प करवो.

अत्राय महाभागल्यफलप्रदे मासोत्तमे मासे अमृकमासः
अमृकपक्षे अमृकतिथौ अमृकवासरे अमृकनक्षत्रे ॥ (जे मङ्गले
पक्ष, तिथि, वार, नक्षत्र होय ते जोखवा.) मयसकलदुरितो पशु
नमप्रसर्वापच्छांति पूर्वकसकलमनोरथ सिद्धयर्थ यथासपादितसा
मग्रया गणेशगौरोवरुण ब्रह्मा विष्णु रुद्र लक्ष्मी सूर्यादि नवग्रह
देवतेद्राष्ट्र लोकपाल देवतापूजन पूर्वक मंगीकृत भी सत्यनारा
यणपूजनं तथा तत्कथाश्रवणमहं करिष्ये ॥ तदंगीभूतमासना-
दिकलञ्जाराधनं च करिष्ये ॥ जेम मङ्गले हाथमातुं

जण पृथ्वीपर नांजवुं यजमान संकल्प करै तेदो वपत यजमान
पत्नीजे पोताना पतिने जमल्ला हाथी रूपर्ष करी जावो, संकल्प
थप रक्षा पछी यजमाने जे हाथ जेरीने प्रथम पृथ्वी देवीनी आरा-
धना करी के-पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना
धृता ॥ त्वं च भाग्य मां देवि पवित्रं कुरु वासनम ॥ आ
मंत्र मङ्गले पोताना आसनपर पाष्ठी जांटवुं तथा आसपासनी
भुमीपर पछु पाष्ठी जांटवुं के जेथी रवाननी शुद्धि थाय ते पछी
हाथमां जे आ बघने नीयेतो मंत्र मङ्गलां मङ्गलां ते जे आ जेने

(४)

पुष्पावधी.

आर दिशाओमा वेष्टा ते भंत्र आ प्रभासे नक्षत्रो.

अपसर्पन्तु ते भूता ये भूता शुभिसंस्थिताः ॥ ये भूता
विघ्नकर्ता रस्ते नश्यन्तु शिवासयां ॥ १ ॥

कणश पुष्पन

आ रीते दिव्यधन कर्मा पक्षी ने कणशना नक्षत्री लक्ष्मी
नारायणपुत्र पुष्पन करवातु होय ते कणशनी नियेता भंत्र नक्षी न-
दन, पुष्प तथा अक्षतयी पुष्पन करवुं

कलशस्य मुखे विष्णुः कंठ रुद्रः समाश्रितः ॥ मुखे तस्य
स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः

गणपति पुष्पन

कणश पुष्पन कर्मा पक्षी तेमा दक्षणा नंभावरी. पक्षी ते
कणशमाथी योदु पाक्षी पंचपात्रमां लेवुं अने हाथमां नक्ष वधने
गणपतिनी पुष्प करवाने संकल्प करी, गणपतिनी पुष्प करनी. सो-
आनी डे पडिनी दगलीपर ओठ तांजुव उपर गणपतिनी ने भुर्ती
होय तो ते अथवा तो तेना प्रतिनिधि तरीडे सोपारीने पधराववुं
अने पक्षी.

रम्यं सुशोभनं दिव्यं सर्वसौख्यकरं शुभम् ॥ आसनं च
मया दत्तं गृहाण परमेश्वरं ॥

जे भंत्र नक्षीने गणपतिना सभीप आसनाये पुष्प अर्पण करवुं

श्रीसिद्धिबुद्धिसहितमहागणपतये पादयोः पाद्यं हस्तयो
राध्यं समर्पयामि ॥ जेम कहीने गणपति देवने पाद्य तथा अर्पण

अर्पण करवो स्नान करव्या पक्षी नक्षिस्तेतुभिर्युक्तं त्रिगुणं देव-
हामय ॥ उपवीत मया दत्तं गृहाण परमेश्वर ॥ जे भंत्रथी क-

पवात पधराववुं. श्रीसिद्ध चंदन दिव्यं गंधाढ्यं सुमनो हरम ॥
सिद्धेयं द्याभ्यं चंदनं प्रणिपूज्यताम् ॥ जे भंत्रथी चंदन नक्ष-

पुष्पः अक्षताश्च सुरश्रेष्ठाः कुंकुमाक्ताः सुशोभिताः ॥ मया निबो-
र्दता भक्ताया गृहाण परमेश्वर ॥ ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे अक्षत यदाववा.
माल्यादीनि सुगंधिनि मालत्यादीनि वै प्रभो ॥ मया दत्तानि
पुजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे पुष्पा यदाववा.
दुर्वाकुरान्सहरितामृतानमङ्गधप्रदान् आनीतांस्तव पुजार्थं गृहाण
गणनायक ॥ ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे दुर्वा यदाववा. हरिद्रा कुंकुमं चैव
सिंदुरादिसमन्वितम् ॥ सोभाग्यद्रव्यसंयुक्तं गृहाण परमेश्वर ॥
ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे सोभाग्य द्रव्य यदाववा.

वनस्पतिरसोद्भूतो गंधादयो गंधउच्चमः आध्र्येयः सर्वदे-
वानां धुषोय प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐ मंत्रं धुष करवा. साज्यवर्ति
संयुक्तं वाहिना योजितं मया ॥ दीप गृहाण देवैश्च त्रैलोक्य
तिमिरापह ॥ ॐ मंत्रं दीपाकरं कुक्षं कुक्षमं ज्योतिने यदाववा.
शर्कराखंडसायान दधिक्षीरभृतानि च ॥ आहारं भक्ष्यभोज्यं
च नैवेद्यं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐ मंत्रं ज्योतिं नैवेद्यं धरतुं
पूगीफलं महादिव्यं नागवल्लीदलैर्दूतम् ॥ एळादि चूर्णसंयुक्तं
तांबूलं प्रतिगृह्यताम् ॥ ॐ मंत्रं धानं, सोपारी, ज्योतिं पंगरे
अपक्षु करवा.

इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥ तेन मे त फला
वाप्तिर्भवजन्मानिजन्मानि ॥ ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे श्रीं अर्पक्षु करतुं
हिरण्यगर्भगर्भस्य हेमवीजं विभावसोः ॥ अनंतपुष्पफलदमत
शान्तिं प्रयच्छ मे ॐ मंत्रं नक्ष्त्रिणे यथाशक्ति गच्छतिना सन्मुख
दक्षिण धरणी.

कर्पूरकं महाराज रंभोदुतं च दीपकम् । मंगलार्थं मही

(६)

पुष्प विधी.

पाल संवृहाण गणेश्वर ॥ ओ मंत्रधी कपुरनी आशती करी.
ते पछी यानि कानि च पापानि ओ मंत्र लक्ष्मीतां लक्ष्मीतां लक्ष्म-
तिने प्रदक्षिणा करवी अने पछी त्वां विमलशु दलनेति च सुदरे-
ति भक्तप्रियोतिवरदेतिमुखप्रदेति । विद्यामदेत्ययदरेति च ये
स्नान्ति तेभ्यो गणेश वरदा भव नित्यमेव ॥ ओ मंत्र लक्ष्मीने
हाथमां रहेलां पुष्पो गरुडपतिना यरुणमां अर्पण करी मस्तक नमा
वीने तेभने प्रक्षाम कम्परा.

आलक्षिक कणशानु पुष्पन

ते पछी यजमाने पोताना सन्मुख ओम्माती दगधी करी तेना
उपर तांयानो कणश स्थापन करी हेमसल्यादिसंभूतं ताग्रजं सु-
ददं नवं । कलशं धातकल्पाधं छिद्रवर्णविवर्जितम् ॥ ओमंत्रधी
कणशनी आर्चना करवी. जीवनं सर्वजीवानां पावनं पावनात्मकम्
बीजं सर्वोषधीनां च तज्जल पुरयाभ्यहम् ॥ आ मंत्र लक्ष्मीने
कणशमां पाछी भरवुं. मुत्रं कार्पाससंभूतं ब्राह्मणा निमित्तं पुरा
येन बद्धं जगत्सर्वं वेष्टनं कलशस्य च । ओ मंत्र लक्ष्मीने क-
णशने कठे सुत्र पित्तुं. देवेभ्यः पुरतो जाता देवेभ्यस्त्रियगंधुरा
। अत तनु च या बभ्रुजीनवं जीवनाय च ॥ ओ मंत्र लक्ष्मीने
कणशमां खोपधि नांभवी. दुर्वे हामृतसंपन्ने अतमुलशलांकुरे ॥
अतपातकसंहर्त्रि अत मायुष्यवर्धिनि ॥ ओ मंत्र लक्ष्मीने पाछीना
कणशमां दुर्वा नांभवी अस्त्योदुवरल्पक्षचूतन्यग्रोधपल्लवाः पंच
भंगाहति प्रोक्ताः सर्वकर्मसु शोभनाः ॥ विविध पुष्पसंजात दे-
वानां प्रीतिवर्धनम् ॥ सिमंयत्कार्यसं भूतं कलशे निक्षिपा
म्यहम् ॥ ओ मंत्र करीने पांच पक्षवो तथा पुष्पो क

યજ્ઞમાં નાંખવાં ધાન્યૌષાધમનુષ્યાણાં જીવનં પરમં સ્મ-
 તમં । સિતં ચતુર્ઘસસુતં કલશે પ્રક્ષિપામ્યહમં ॥ એ મંત્રે ઠરીને
 ઠળશમાં ધાન્ય પ્રક્ષેપ કરવો પુગીફલમિદં દિવ્યં પવિત્રં પાપના-
 શ્ચનમં । પુત્રપૌત્રાદિફલદં કલશે નિક્ષિપામ્યહમં ॥ એ મંત્ર
 બણીને ઠળશમાં સોપારી નાંખવી. હિરણ્યગર્ભ એ મંત્ર બણીને
 ઠળશમાં દક્ષિણ તરીકે સુવર્ણ અથવા તે રૂપાનાણું નાખવું
 કનકં કુલિયં નીલં પદ્મરાગં ચમૌક્તિકં ॥ એનાર્નિ પંચરત્નાનિ
 કલશે નિક્ષિપામ્યહમં ॥ એ મંત્ર વડે પાંચ રત્નો અને તેને
 અભાવેરૂપાનાણું યથાશક્તિ નાખવું, તે પછી હાથમાં અક્ષત લઇ
 નમો નમસ્તે સ્ફટિકમભાય સુસ્વેતહારાય સુમંગલાય । સુપાશહ-
 સ્તાય । શ્વપાસનાય જલાધિનાથાય નમો નમસ્તે ॥ વરુણમાલા-
 હયામિ એમ બોલીને હાથમાંનાં આવતો ઠળશને છાંટવા તે પછી
 વરુણાયનમઃ એમ બોલી ચંદન. પુષ્પ. ધુપ, દીપ, નવેધ, ફલ, સુ-
 મનાચ, તાંબુલ દક્ષિણ વજેરે વરુણ દેવની પાસે તે તે પદાર્થોનાં
 નામની સાથે સમર્પણામિ એમ ઠલીને મુઠ્ઠાં છેવટે અનયા પુજાયા
 સાંગઃ સપરિવારો વરુણદેવઃ પ્રીયતામં એમ ઠલીને હાથમાંનું પા-
 લી જમીનપર નાંખવું. તે પછી ઠંકુથી હાથ ખરડી, ઠળશ ઉપર ના-
 રીયેળ મુકીને તે ઠળશ હાથ વડે જમણા ખભા તરફ ઝાલી રાખવો
 અને મજમાન પત્નીએ તેટલો વખત પોતાના પતિને અડી રહેવું,
 જમાનેતે ઠળશ હાથમાં રાખતી વખતે ઊભડક થઇ પૃથ્વીપર મુટણ
 લેવીને બેસવું અને પોતાના પુરોહિતના તરફ જોઇને ઠહેવું કે મો
 શાશ્વનાઃ મહાં સકુઠંબિને મહાજનામમસ્કુર્વાણાયઆશીર્વચનમ-
 ર્દેશમાણાય અસ્ય કર્મણઃપુણ્યાદમવન્તો ભુવન્તુ એટલે પુરોહિતે

તેના ઉત્તરમાં ત્રણવાર ઠહેવું કે પુણ્યાદ્યમં પુણ્યાદ્યમં પુણ્યાદ્યમં કરીને
 યજ્ઞમાને ઠહેવું કે ધો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ. અસ્ય કર્મણઃ કલ્યાણં થ
 વંતોઽયુવન્તૂ એટલે પુરોહિતે કલ્યાણમં એમ ત્રણવાર બોલવું કરી
 ને યજ્ઞમાને ઠહેવું કે, ધો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ. અસ્ય કર્મણઃ કદિ
 યવન્તો યુવન્તૂ એટલે પુરોહિતે કર્મ કદ્યતામં એમ ત્રણવાર ઠહેવું
 કરીને યજ્ઞમાને ઠહેવું ધો બ્રાહ્મણાઃ મહ્યં સ. અસ્ય કર્મણઃ સ્વસ્તિ
 યવન્તો યુવન્તૂ એટલે પુરોહિતે સ્વસ્તિ એમ ત્રણવાર ઠહેવું કરીને
 યજ્ઞમાને ઠહેવું કે, ધો બ્રાહ્મણાઃ અસ્ય કર્મણઃ શ્રીરાસ્તિતિયવન્તો
 યુવન્તૂ એટલે પુરોહિતે અસ્તુ શ્રીઃ એમ ત્રણવાર બોલવું.

પછી પુરોહિતે યજ્ઞમાન અને યજ્ઞમાન પત્નીને પેલા મંગલ
 કળશના જળવડે અભિષેક કરવો અને તે વખતે યજ્ઞમાન પત્નીને
 યજ્ઞમાનને ડાબે ધડપે બેસાડવી અને નીચેના મંત્રોથી કળશમાંના
 પાણી-ડે યજ્ઞમાન અને યજ્ઞમાનની પત્ની પર જળનો અભિષેક કરવો.
 મંમં તે વરુણો રાજા મંગં સુર્યો દિવાકરઃ ॥ યગામદ્રઃ
 વાસુદેવ મંગં સપ્તર્ષયો દધૌ ॥ યત્તે કેત્રેષુ દૌર્ભાગ્યં સીમન્ત
 યદ્ધ મુર્યતિ ॥ કલાટે કર્ણયોરક્ષ્ણોરાપો નિમૃન્તુ તે સદ
 નવગ્રહાનું તથા આઠ લોકપાળનું પુજન.

આ રીતે અભિષેક થઈ ગયા પછી પુજા કરનાર યજ્ઞમાને
 હાથમાં જળ લઈ નવગ્રહ તથા આઠ લોકપાળની પુજા માટે સંક-
 લ્પ કરવો અને સત્યનારાયણની રથારૂપના માટે ચોખાનું અષ્ટ દળ
 કરી તે ઉપર આઠલોકપાળનું અને તેની ઉપરના ભાગમાં નવ
 ગ્રહોનું રથારૂપ કરવું. નાગરવેલના પાનપર દરજેક લોકપાળને ૪
 એક ગ્રહના પ્રતિનિધી તરીકે આડેક સોપારી મુકી જવું અને તેમ
 લોકપાળની તથા ગ્રહદેવતાની ભાવના કરવી. અને તે બધાનું અનુ-
 ક્રમે પુજન કરી જવું. અર્થાત્ તે તે ગ્રહના નામને ઉચ્ચાર કરી

જયઃ વદ્ધી તે તે લોકધાળને તથા બ્રહ્મને શાલ. અર્ધ સ્નાન, આ-
ચમન, મન, અક્ષત, પુષ્પ વગેરે અર્પણ કરવાં. તે પછી માળોપર
કોઈ અંચલો શાયરેલો દોષ તેના ઉપર ચોખાવડો અપ્પહળ કરવું
અને તે ઉપર તાંબાનો ઠગજ સ્થાપન કરીને તેને પંચવક્ત્રવધી એ
કૃત કરવા, તેનાપર રૂપાની કે તાંબાની તરબાણી મુકી તે ઉપર સ-
હમી અંચલો શાયરીને તેનાપર શ્રી સત્યનારાયણની તથા લક્ષ્મી
મુરતી પધરાવવી અને સામોક્ત વિધીથી પુજન કર્યા પહેલાં તેના
પ્રાણ પ્રતિષ્ઠા કરવી.

શ્રી સત્યનારાયણનો પુજન વિધી.

વજ્રમાને હાથમાં જલ લઈ અજ્ઞાતિત્યાદિ પુર્વાતી પેઠે બોલીને
અસ્યામુર્તેઃ અંગમન્યંગસંધિસમુત્પન્નં આતપાત્રિસંયોગજનિતદો-
ષગિહારાયે અગ્નયુ સારણમહં કરિષ્યે ॥ એ રીતે સંકલ્પ કરી
મુર્તિને શ્રી લગાડીને તેના ઉપર શાણીની પાસા કરવી. પછી લક્ષ્મીના
શયણની મુર્તિને હાથમાં લઈ આં હ્રીં ક્લીં યં રં લં વં જં. પં હં,
લં જં હં સં સોઢમ્ ॥ આ મુર્તિમાં પ્રાણ ! આં હ્રીં હંસઃ સોહં
આ મુર્તિમાં જીવનો સંચાર આવ ! આં હ્રીં હંસઃ સોહં ॥ એમ
કહીને આ મુર્તિમાં સર્વ હૃદયોનો વાસો થાવ ? એમ કહેવું. તે
પછી 'શ્રીજ્ઞાંતાકાર' એ મંત્ર કરીને શ્રી લક્ષ્મીનાશયણનું આન કર-
વું. અને નીચેના મંત્રથી આવાહન કરવું :—આવાહયે ત્વાં મરુદો-
ષરિસ્થિતં રમાર્દદં મુરરાજવંદિતમ ॥ કસાંતકં ચક્રગદાન્જ-
હસ્તં યજામિ દેવં વહુદેવસુતમ ॥ એ મંત્રથી નારાયણનું આવાહ-
ન કરવું. સિંહાસને ર નમયે સદૈવ દેવાન્નપીતાંવગ્જોયમાને ॥
કુપાનિષે નંદન વિશ્વમુર્તે સ્થિરોમવાસ્મિન્ મમ યજ્ઞાસિદ્ધયે ॥
એ મંત્ર લખીને આજન તથા શાલ. અર્પણ કરવું. મુષર્ણપાત્રે યજ્ઞ-

નાજલં ચ ગંધાસતૈઃ પુણ્યયુતૈસ્વ યેતત્ ॥ મયાપિતં પાદમિદં
 દૃઢાણ ભા જાનકી નાથ નમોનમસ્તે ॥ ઐ મંત્ર ભણીને પાદ અ-
 ર્પણ કરવું. સુનિર્મલં જહનુપદાભિવિગતં ગંધાદિદુક્તં મહદ્મદુતં
 ચ ॥ નિવેદિતં ચિત્તગુરો ચ તોયં દૃઢાણ દ્વયં ભગવન્નમસ્તે ॥
 આ મંત્ર ભણીને અર્ધ અર્પણ કરવો મો પુણ્યકીર્તીશ્વર વિશ્વવાહો
 બ્રહ્માદિભિઃ પૂજિતપાદપદમ ॥ દૃઢાણ દેવેશ મયા નિવેદિત માચ્ય
 મ્યતાં ત્રિશ્વવિનોદિક ચિષ્ણો ॥ ઐ મંત્ર ભણીને આચમન આપવું
 તે પછી સુસ્વાદનાતિરુચ્યેન ગવ્યેન પયસા વિમો ॥ સ્નાનીયંતે
 મહામક્તયા દૃઢાણ પુરુષોત્તમ ॥ ઐ મંત્ર ભણીને દુધથી સ્નાન
 કરાવવું, અને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, ચંદ્રમંદલ સકાશં
 સર્વદેવપ્રિયં દાધિ ॥ સ્નપનાર્ય મયા દત્તં પ્રીત્યર્થં પ્રતિ દૃઢતામ ॥
 ઐ મંત્ર ભણીને દહિથી સ્નાન કરાવવું અને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન
 કરાવવું, ઘૃતકુંભસમાયુક્તં ઘૃતયોને ઘૃતપ્રિય । ઘૃતમુત્ક ઘૃતદાતાસિ
 ઘૃત સ્નાનાય દૃઢતામ ॥ ઐ મંત્ર ભણીને ઘીથી સ્નાન કરાવીને
 પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવવું, મ મધુરુપો વસંતસ્ત્વં ત્વમેવ
 સર્વદા વિમો ॥ મધુસુદનસંપ્રીયે મધુ સ્નાનય ગૃહ્યતામ ॥
 ઐ મંત્ર ભણીને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરાવીને પછી શુદ્ધ જળ-
 થી સ્નાન કરાવવું, ચર્કરાષ્ટતસયુત્કં ત્વમેવ ચર્કરા પ્રમો ॥
 અનંત ચર્કરા પ્રીયા સ્નાનાયમતિગૃહ્યતામ ॥ ઐ મંત્ર
 ભણીને ચર્કરાથી સ્નાન કરાવવું અને પછી શુદ્ધ જળથી સ્નાન કરા-
 વવું તે પછી શ્રીલક્ષ્મીનારાયણ ઉપર પુરુષ સુક્તથી અથવા તો વિષ્ણુ
 સુક્તથી જળ વડે અભિષેક કરવો અભિષેક કર્યા પછી વેદસુક્તાસમાયુક્તે
 પુરુષસામસન્વિતે । સર્વવર્ણમિદે દેવ વાસસી પ્રતિગૃહ્યતામ ॥

ओ मंत्र भक्षीने श्री लक्ष्मीनारायणने पञ्च पदरापणां, ब्रह्मविष्णुम-
 हेचैव निमित्तं ब्रह्मसूत्रकम् ॥ यज्ञोपवीतदानन प्रीयतां कामला-
 वतिः ओ मंत्र भक्षीने यज्ञोपवीत पदरापणं, श्रीसुन्दर चन्दन दिव्य
 गंधाढ्यं सुमनोहरं ॥ विलेपन मुरश्रेष्ठ चन्दनं प्रतिगृह्यताम्
 ओ मंत्र भक्षीने अर्धन यज्ञा-पुं हरिद्वारजिता देवी परमोभाष्य
 दायिनी ॥ अतस्त्वां पुजयिष्यामि गृहाण परमे. वरि ॥ ओ मंत्र
 भक्षीने लक्ष्मीने हरिद्रा यज्ञावयी- कुंकुमं कामदं दिव्यं कामना
 कामसंभवम् । कुंकुमेनार्चितो देवि गृहाण परमे. वरी ॥ ओ मंत्र
 वर कुंकुम यज्ञावयी- अक्षताश्च मुरश्रेष्ठाः कुंकुमोक्ताः सुशोभि-
 ताः । मया विवेदिता भक्त्या गृहाण परमे. वर ॥ ओ मंत्र भक्षी
 ने अक्षत यज्ञावयी, मल्लिकादिसुगंधीनि मालत्यादीनि च प्रथो ।
 मया हतानि पुजार्थं पुष्पाणि प्रतिगृह्यताम् । ओ मंत्र भक्षीने
 श्री लक्ष्मी नारायणने पुष्पो यज्ञावयी, ते पञ्च विष्णुनां यज्ञावयी नाम
 वर श्रीनारायणपुष्पपरमे. वरं हृत्पुष्पं तुलसीद्वयं यज्ञावयी तुलसीद्वयं यज्ञावयी
 पञ्च वनस्पतिरसोदुतो गंधाढ्यो गंधउत्तमः अमृतः सर्वदेवानां
 पुष्पोऽयं प्रतिगृह्यताम् ओ मंत्र वर पुष्प वरं, साज्जं च बर्तिसं
 युक्तं वहनिजा योजितं मया । दीपं गृहाण देवेभ्यै त्रैलोक्य
 तिमिराण्यह ॥ ओ मंत्र भक्षीने दीपक अर्पणं करो. घृतपक हवि
 श्यामं पायसं च सवर्करं ॥ रुदलोदुग्वसंयुक्तं नैवेद्यं प्रतिगृह्य
 तां ॥ ओ मंत्र वर श्रीशिवं तथा इण्डुं नन्देन अर्पणं करो. दे
 वी लक्ष्मीने पुष्प वसाधन वसाधने नियेता मंत्रथी अत्युदयेने
 कामाक्षीने यज्ञावयी. सर्वमङ्गपुरंदरं तांशुं सुरप्रजितम् । मीत्वा

दृष्ट्वा देवेश मम साख्यं विनर्षय ॥ जे मंत्र जखीने तांमुखा अ
 र्ष ४६ पुं हिरण्यगर्भगर्भस्थं जे मंत्र जखीने सत्यदेवनी अ
 र्ष ४६ शिक्षा सुठरी. इदं फलं मया देव स्थापितं पुरतस्तव ॥
 तेन मे सफलावार्तिर्भवेज्जन्मनि ॥ जे मंत्र जखीने श्री सत्यदेव
 नाथरक्षारविंदमां श्रीरूप अर्ष ४६ पुं. सत्सुगर्तिसमायुक्तं मतेन
 च सुपुरितमं । नीराजनेन संतुष्टो भवत्सेव जगत्पतिः ॥ जे मंत्र
 श्री सत्यदेवनी आस्ती करी. ते पछी यानि कानि च पापानि
 न्नामतरकुतानि च । तानि तानि विनश्यन्ति पदस्निगंधं पदे
 ॥ जे मंत्र जखतां जखतां श्री सत्यदेवने प्रदक्षिणा करी. ते पछी
 जे मे हाथमां पुष्प लघने नीयेना मंत्रशी पुष्पांजलि करी.
 विद्यावृद्धिनेश्वर्यं पुत्रापोत्रादिसंपदः ॥ पुष्पांजलि प्रदानने दो
 हि मे शप्सितं वरम् ॥ आ रीते पुष्पांजलि बध रक्षा पछी जे हाथ
 जेडीने श्री सत्यदेवनी निचे प्रभावे प्रार्थना करी. यन्मयाव
 न्निमुक्तेन पत्रं पुष्पं फलं जलम् । निवेदितं च नैवेद्यं तद्रहाणा
 वृक्षंपथा ॥ मंत्रहीनं क्रीयाहीनं अक्षितहीनं जनार्दन ॥ वरपूजि
 तं मया देवं परिपूर्णं तदस्तु मे ॥ अमोघं पुंदरीकाक्षं नृसिंहं
 दैत्यमुदनयं ॥ रतीकेशं जगन्नाथं वागीशं वरदायकं च ॥ गुण
 श्रयं गुणातीतं गोविंदं गरुडध्वजम् ॥ जनार्दनजनातीतं ज्ञान
 को बह्वयंहरिमं ॥ व्रजवासि सदा भक्त्या नारायणमतः परम् ॥
 दुर्मये विषे घोरे बहुभिः परिपीडिते ॥ निस्तारय सर्वेषु व
 था निष्टफलेषु च नामान्येतानि संकीर्त्य शप्सितं फलमाप्नुयात्
 सत्यनारायणं देव वेदेहं कावदं महं लोकवाचितं विश्वं च

સ્ને નમોનમઃ ॥ એ રીતે પ્રાર્થના કરવી.

પૌર્ણીની તથા પૌરાણીકની પુજા

પછી મળમાને તથા રસનાં સાથે ઠંઠાની પૌર્ણીની તથા ઠંઠા ઠહેનારા પૌરાણીકની પુજા કરીને સાંત મનથી ઠંઠા શ્રીવશુ કરવી ઠંઠા અવશુ કર્યા પછી પૂન મળમાને જમણા હાથમાં જળ લઇને શ્રીસત્યનારાયણસ્થ સ્વરુજનં કરિણ્યે એવો સંકલ્પ કરીને શ્રી સત્યનારાયણ દેવને ફરી ભંડન, પુષ્પ, અક્ષત વગેરે ચઢવવાં અને પછી તેમની સમીપમાં મિષ્ટાન્ન તથા જાત જાતનાં ફળો નૈવેદ્ય તરિકે ધરવાં તથા તાંબુલાદિક ધરીને નીચેના મંત્રથી આસ્તી કરવી. મંગલં મગવાન્ વિષ્ણુમંગલ ગરુડધ્વજઃ ॥ મંગલ પુંડરીકાક્ષો મંગલા-ચતનં હરિઃ ॥ તે પછી સૌએ હાથ ધોઈ પુષ્પો લઇને નીચેનો મંત્ર બણતા બણતા સમદેવને પુષ્પાંજલી અર્પણ કરવી. યં જ્ઞાપ્યવર્જેદ્ રુદ્રમસ્તસ્તુન્વાંતિ દિવ્યૈસ્તૈર્વેદૈઃ સાંગપદક્રમોપનિપદૈર્ભાયાન્તિ યં સામગાઃ ॥ ધ્યાનવાસ્યિતતદ્રતેનદનસાપદ્યમ્તિ યં પોમિ નો યશ્યાંત ન વિદુઃ સુરાસુરમજા દેવાય તસ્મૈ નમઃ ॥ પુષ્પાંજલિ મયા પછી સૌએ યથાશક્તિ શ્રીસત્યનારાયણને ભેટ ધરવી તથા ઠંઠા ઠહેનારા વ્યાસને દક્ષિણા અને વ્યાસે અથવા તે પુરોહિત મળમાને તથા મળમાન પાતીને ચાંદલો કરવો અને આશીર્વાદ આપીને કંકુવાળા અક્ષત સ્વર્વના ઉપર નાંખવા, તથા સૌને શ્રીસત્યનારાયણને પ્રસાદ આપવો. બીજે દિવસે પ્રભાતમાં શ્રીસત્યનારાયણનું વિચર્જન કરવું વિચર્જન કરવી વખતે નિમેના મંત્ર બણવા.

ચાન્તુ ગ્રથગણાઃ સર્વે સ્વચ્છતયા વુજિતઃ મયા ॥ ઇષ્ટકામપ્રાપ્તિ-

ધ્યયર્થ પુનરાગમનાય ચ ॥ શ્રુર્મેકર્માણિ પુનરામમનયસ્તુ ॥

॥ इति श्रीसत्यनारायणस्य पूजा समाप्त ॥

અથ સત્યનારાયણ કથા પ્રારંભ.

—(૦)—

અધ્યાય ૧ હો.

एकदा नैमिषारण्ये ऋषयः शौनकादयः ॥

पप्रच्छमुनयः सर्वं सूतं पौराणिकं खलु ॥ १ ॥

અયોધ્યાની શ્રીમદે નીમીષા રણ્યમાં રહેનારા અને જોનારા શૌ-
નક આદી ઋષીઓ, સંપ્રદી પુરાણો જાણનારા સુત નામના પુરાણીને
નિશ્ચયેના પ્રશ્ન કરતા હતા. ॥ ૧ ॥

व्रतेन तपसाक्रेन प्राप्यते वाञ्छितं फलम् ॥

तत्सर्वं भोतुमिच्छामः कथयस्व महाशुने ॥ २ ॥

કે હે મહા શુને ? કીયું વ્રત અથવા તપ કર્યાથી વાંછીત ફળ
પ્રાપ્ત થાય છે, તે આવશ્ય કરવા અમે ઇચ્છા કરીએ છીએ, માટે આપે
અમને કથન કરો. ॥ ૨ ॥

॥ सूत उवाच ॥

नारदे नैव संपृष्टो भगवान् कपकापतिः ॥

सुरर्षये यथैवाह तच्छृणुध्वं समाहिताः ॥ ३ ॥

જોવો પ્રશ્ન અવશ્ય કરીને સુતજી કહે છે, કાલકાળને વિશે દેવ
રૂપી નારદજીએ શ્રીકૃષ્ણજીને વૈકુંઠમાં જોવોજ પ્રશ્ન કર્યો હતો તેમાં
જે શ્રી કૃષ્ણને ભગવાને હિતર આપ્યો તેજ હું તમને કહું છું તે તમે
આવધાન મેળવે શ્રાવણો. ॥ ૩ ॥

एकदा नारदो योगी परानुग्रह कांसया ॥

पर्यटन्निविर्बाल्लोकान्पत्य लोकं मुपागतः ॥ ४ ॥

આ પ્રશ્ન શ્રી ભગવાનને કરતા પહેલાં શ્રી નારદજી રૂપી એક વચ્ચત મનુષ્યલોકમાં પારકા ઉપર કપા કરવી આ હેતુથી આવ્યા. ૧૪

તતોદદૃષ્ટા જનान्सર્વાન્નાનાલેશ સમન્વિતાન્ ॥

નાનાયોનિ સમુત્પન્નાન્કિશ્યમાન્ સ્વકર્મભિ ॥ ૫ ॥

અને તે પછી મનુષ્યલોકમાંના અનેક માણસો નાના પ્રકારના કલેશ અનેક યોનીમાં જન્મ આદિ ધણા પ્રકારનાં દુખો ભોગવે છે. અને પોતાના કર્મે કરીને કલેશ પામેછે એવું જોઈને ॥ ૫ ॥

કનોપાયેન ચૈતેષાં દુઃખનાશો ભવેધ્યુવમ્ ॥

इति संचित्य मनसा विष्णुलोकं गतस्तदा ॥ ६ ॥

કોમો ઉપાય કર્યાથી આ સર્વ મનુષ્યનાં દુઃખ કલેશ દૂર થાય એવો વિચાર મનમાં લાવી નારદરૂપી અનેક પ્રકારોના સર્વ લોકમાંથી ફરતા ફરતા વિષ્ણુલોકમાં ગયા. ॥ ૬ ॥

तत्रनारायणं देवं शुकवर्णं चतुर्भुजं ॥

शंखचक्र गदापदमं वनमाला विभूषितम् ॥ ७ ॥

તેકુંઠમાં નારદજી ગયા, અને ત્યાં શુકલવર્ણ ચતુર્ભુજ અને ફરેક હાથમાં શંખ ચક્ર ગદા પદ્મ ધારણ કરેલાં છે. પગ સુધી લટક નારી અને શોભા આપનારી વનમાલા કુંઠમાં છે.

दष्टातं देवदेवेशं स्तोतुंसमुप चक्रमे ॥ नारद उवाच ॥

नमो वादमनसातीक्ष रुपायानंत शक्तये ॥

એવા સર્વેતમ શ્રી નારાયણદેવ (ભગવાન) ને જોઈ નારદ રૂપીએ તેમની સ્તુતી વંદના કરવા આરંભ કર્યો નારદજી કહે છે વાણી અને મન એથી પછી અતીત એવા અનંત શક્તિરૂપને

નમસ્કાર કરે છું. ॥ ૮ ॥

આદિ મધ્યાંતરીનાય નિર્ગુણાય ગુણાત્મને ॥

સર્વેષામાદિ મૂતાય મક્તાનામાર્તિ નામિને ॥ ૯ ॥

તમે આદિ મધ્ય અને અંત, આ ત્રણ વગર નિરગુણ જત
અકતોની પીડા મટાડવાને સગુણ થવાને આપ સર્વથી રહેલા છો અને
અકતોનાં દુઃખ દૂર કરો છો. ॥ ૯ ॥

શ્રુત્વાસ્તોત્રં તતો ત્રિષ્ણુર્નારદં મત્યમાયત ॥ શ્રીમગવાનુવાચ ॥

કિમર્યં યાગતો ંસિત્વં કિંતે મનયિ વર્તતે ॥ ૧૦ ॥

આ પ્રમાણે નારદજીએ કરેલી આ સ્તુતિ સાંભળીને શ્રીમગવાન
વિષ્ણુ - નારદજીને કહેછે, હે નારદરથી તમે શો દેવ મનમાં રાખી
ત્યાહી આવ્યા છો ॥ ૧૦ ॥

કયસ્વ મહાભાગ તત્સર્વં કયયામિતે ॥ શ્રીનારદરવાચ ॥

મર્ત્યલોકે જનાઃ સર્વે નાનાલ્લેષ સમાન્વિતાઃ ॥

નાનાયોનિ સમુત્પન્નાઃ પંચ્યતે પાપકર્મભિઃ ॥ ૧૧ ॥

તમારા મનમાં જે કાંઈ દેવ હોય તે મને કહો, તેનો ઉત્તર હું
તમને કહીશ. એવું શ્રીમગવાનનું વાક્ય સાંભળી નારદરથી કહેછે.
હે પ્રભો ! મનુષ્યલોકમાં સર્વ જન અનેક કલેષ થઈ યુક્ત એવા
અનેક યોનીમાં ઉત્પન્ન થઈને પાપ કર્મથી રૂચી પચી રહેલા છે. ॥ ૧૧ ॥

સત્કંય સમયેત્રાય રૂપવૃાયેન તદ્વદ ॥

ઓતુ મિચ્છામિ તત્સર્વં કૃપાસ્તિ યદિતેમયિ ॥ ૧૨ ॥

માટે તે જનોનાં દુઃખ હે પ્રભો જે કાંઈ સંદેહસાથે બિપાય

થઈ એ શાંત થાય, એવો ઇલાજ આપની કૃપા મારા ઉપર હોય તો આપની પાસેથી શ્રવણ કરવાની હું ઇચ્છા રાખું છું ॥ ૧૨ ॥

॥ શ્રીભગવાનુવાચ ॥ સાધુપૃષ્ઠંત્રયાવત્સલોકાનુગ્રહકાંક્ષયા ॥
યત્કૃત્વામુચ્યેતમોહાત્તચ્છૃણુષ્વદામિતે ॥ ૧૩ ॥ વ્રતમસ્તિ
મહત્પુણ્યં સ્વર્ગેમર્ત્યેષ્વદુર્લભં । તવસ્નેહાન્મયાવન્સપ્રકાશઃ ક્રિય
તે ધુના ॥ ૧૪ ॥ સત્યનારાયણસ્યેદંવ્રતંસમ્યગ્વિધાનતઃ । કૃ-
ત્વા સદ્યઃ સુખંશુક્રવાપરત્રમોક્ષમાપુયાત્ ॥ ૧૫ ॥ તચ્છૃત્વાભ-
ગલ્લદ્વાક્યંનારદોમુનિરબ્રવતિ ।

ભગવાન બોલ્યા. તે હું વત્સ ! તેં લોકની ઉપર અનુગ્રહ કરવાની ઇચ્છાએ સારો પ્રશ્ન કર્યો છે. માટે જે વ્રત કર્યાથી લોકો સંસાર મોહથી છુટશે. તે વ્રત હું કહું છું તે સાંભળ, ૧૩ મનુષ્ય લોકમાં તથા સ્વર્ગ લોકમાં પણ દુર્લભ એવું મહાપુણ્યકારક એક વ્રત છે, તે તારા ઉપર સ્નેહ છે, તેથી હું હમણાં સ્પષ્ટપણે તને કહું છું ૧૪ આ સત્યનારાયણનું વ્રત સારી રીતે કર્યાથી તત્ક્ષણે જીવન લોકમાં સુખનો ઉપભોગ લઈને પરલોકે મુક્તિને પામે છે. ૧૫ એ ભગવાનનું વચન સાંભળીને.

શ્રીનારદુવાચ ॥ કિંફલંકિંવિધાનંચકૃતંકેનૈવતદ્વ્રતમ ॥ ૧૬ ॥
તત્સર્વવિસ્તરાદ્બ્રુહિકદાકાર્યંહિતહતમ ॥ શ્રીભગવાનુવાચ ॥
દુઃસ્વશોકાદિશ્ચમનં ધન ધાન્યપ્રવર્ધનમ ॥ ૧૭ ॥ સૌભાગ્યસં-
તાતંકરંસર્વત્રવિજયપ્રદમ્ । યાસ્મિન્કસ્મિન્દિનેમર્ત્યોમક્તિશ્રદ્ધાર-
મન્વિતઃ ॥ ૧૮ ॥

નારદ મુનિ બોલ્યા. નારદ બોલે છે તે વ્રતનું ફલ શું ? કેવીરીતે કરવાનું ? તે કાણે કયું હવુ ? અને તે વ્રત ક્યારે કર

તે બધું વિસ્તારથી મને કહો. ભગવાન બોલ્યા, આ વ્રત દુષ્પ તથા શોક વગેરેને શમન કરનાર છે, ધનધાન્યની ધણી વૃદ્ધિ કરનાર છે, સોભાગ્ય અને સંતતિ આપનાર છે, સર્વત્ર વિજય આપનાર છે એવું વ્રત કરવાની ઈચ્છાથી કાષ્ઠ, પશુ દિવસને વિષે મનુષ્યે ભક્તિ તથા શ્રદ્ધાએ યુક્ત થઈને. ૧૬—૧૮

સત્યનારાણદેવંયજેચ્ચેવનિશામુલે । બ્રાહ્મણૈર્વાધૈવૈથૈત સહિતો
ધર્મતત્પરઃ ॥ ૧૯ ॥ નૈવેદ્યંભક્તિતોદયાત્સપાર્દં મહ્યમુત્તમમ્ ।
રંભાફલંઘૃગંક્ષીરંગોધૂમસ્યચચૂર્ણકમ્ ॥ ૨૦ ॥ અભાવેશાલિચૂ-
ર્ણેવાન્નર્વરાચગુડસ્તથા । સપાર્દંસર્વમહ્યાણિચૈકીકૃત્યનિવેદયત્ ॥

સાચ કાલને વિષે આપણા પાપવ તથા આત્મણે સાથે ધર્મ કરણીમાં તત્પર થઈને સત્યનારાયણ દેવનું પુજન કરવું નવેદ્ય એટલે આથા ભાગ સહિત સારો તૈયાર કરેલો જે શીરો તે ભક્તિ વડે અર્પણ કરવો. ધઉંના રવો શયા શેર, અને કેળાં, ઘી, દુધ, તથા ખાદ્ય આ ચારે જણુમ સ્વા શેર લેવી, ૨૦ ધઉંનો રવો ન મળે તો આખાનો આટો લેવો, વેમજ ખાંડ ન મળે તો ગોળ લેવો. ઉપર કહેલી, જેમા આથા ભાગ છે એવી જણુસો, એક ઠોકણે કરીને અર્પણ કરવી. ૨૧

વિપ્રાયદક્ષિણાંદયાત્કથાશ્રુત્વાજનૈઃસહ । તતશ્ચબંધુભિઃસાર્થોવિ-
પાશ્વપ્રતિભોજયેત્ ॥ ૨૨ ॥ સપાર્દંમહ્યમ્દત્ત્યાનૃત્યગીતાદિકં
ચરેત્ । તતશ્ચસ્વદૃહંગચ્છેત્સત્યનારાયણસ્મરન્ ॥ ૨૩ ॥ एवं
કૃતેમનુષ્યાણાંવાંછાસિદ્ધિર્ભવેદ્બુવમ્ । વિશેષતઃકલિયુગેલૂપ-
પાયોઽસ્તિમૂતલે ॥ ૨૪ ॥

સંપ્રાપ્તી સાથે કથા સાંભળીને આત્મજીને દક્ષિણા આપવી, પછી

આધિવ જનને તથા બ્રાહ્મણને ભોજન આપવું. ૨૨ ભક્તિયે કરી પ્ર-
સાદ લેવો, તે દહાડે નત્ય, ગાયણ વગેરે કરવું. પછી સત્યનારાયણનું
સ્મરણ કરતો થકો પોતાને ઘેર તેણે આવવું ૨૩ એમ કયાં છતાં
મનુષ્યને મનોરથ સિદ્ધિ નિશ્ચય થાય નિશેષે કરી કલિયુગમાં થોડા-
માં બુદ્ધ હલ આપનાર એવું આ વ્રત પૃથ્વીને વિષે છે ૨૪
ઇતિ શ્રીસ્કંદપુરાણે રેવાખડે સત્યનારાયણકથાયાં પ્રથમોઅધ્યાય

—:૦:—

અધ્યાય ૨ જે

इति श्रीस्कंदपुराणेरेवालंडेसत्यनारायणकथाप्रथमोऽध्याय ॥१॥
॥ सुत उवाच ॥ अथान्यत्संभवक्ष्यामि कृतं येन पुराद्विज । कश्चि
त्काशीपुरे रम्य आसीद्विप्रोऽतिनिर्धनः ॥ १ ॥ सुतुङ्ग्या व्या
कुलो भूत्वानित्यं वभ्राम भूतले । दुःखितं ब्राह्मणं कृष्णं भगवान् ब्रा-
ह्मणमियः ॥ २ ॥ वृद्ध ब्राह्मण रूपस्तं पप्रच्छ द्विजमादरात् । किम
र्थं भ्रमसे विप्रमहीं नित्यं सुखः दुःखितः ॥ ३ ॥

કરી સુત શેનકાઠિક રૂપિયેને કહે છે. આ વ્રત પુર્વ કાલને
વિષે જેણે કર્યું તે હું હમણાં હું છું રમણીય એવો કાશીપુરીમાં
ધણો દરિદ્રી એવો એક શતાનન્દ નામનો બ્રાહ્મણ હતો, ૧ તે કુષ્ઠ
તથા તપાયે કરી વ્યાકુળ થઈને હનમેશ સુતલને વિષે ભ્રમતો હતો.
એવા દુઃખી બ્રાહ્મણને જોઈને, જેમને બ્રાહ્મણ પ્રિય એવા ભગવાન
૨ વૃદ્ધ બ્રાહ્મણનું રૂપ લઈને તે બ્રાહ્મણને આદરથી પુછ્યા લાગ્યા.
હ બ્રાહ્મણ । તું ધણો દુઃખી થઈને પૃથ્વીને વિષે કેમ નિત્ય ભ્રમણ
કરે છે ૩

तत्सर्वश्रोतुमिच्छामि कथ्यतां द्विजसत्तम ॥ ब्राह्मण उवाच ॥

બ્રાહ્મણોઽતિદરિદ્રોઽંભિક્ષાર્થૈવૈશ્રમેમહીમ ॥ ૪ ॥ ઉપાયયદિ
જ્ઞાનાસિકૃપયાકથયમમો ॥ વૃદ્ધબ્રાહ્મણઃપ્રવાચ ॥ સત્યનારાય
ણોવિષ્ણુર્વૌચિતાર્થફલપ્રદઃ ॥ ૫ ॥ તસ્યત્તંપૂજનંવિમકુરુષ્વ
વ્રતમુત્તમમ । યત્કૃત્વાસર્વદુઃસ્વેભ્યોમુક્તોભવતિમાનવઃ ॥ ૬ ॥

તે બધું હું સાંભળવા ઇચ્છું છું, માટે હે બ્રાહ્મણોત્તમ । તું તે
મને કહે. બ્રાહ્મણ બોલ્યો હું અતિ દરિદ્રી બ્રાહ્મણ છું, ને ભિક્ષાને
અર્થે પૃથ્વી ઉપર બ્રમણ કરું છું. ૪ હે પ્રભો ! જેથી દરિદ્ર થઈ
થઈ જાય એવે કાંઈ ઉપાય તમે જાણતા હો તો કૃપા કરીને કહે.
એવું શતાનંદનું ભાષણ શ્રાવણ કરીને વૃદ્ધ બ્રાહ્મણ બોલ્યો સત્યનારા-
યણ જેનું નામ છે એવા વિષ્ણુ સર્વ મનોરથનું ફલ આપનારા છે, ૫
હે બ્રાહ્મણ ! તેનું જે પુજન તેજ ઉત્તમ વ્રત તું કર, જે કરવાથી
મનુષ્ય સકલ દુષ્કર્મથી મુક્ત થાય છે. ૬

વિધાનંચવ્રતસ્યાપિવિપ્રાયા ભાષ્યયત્નતઃ । સત્યનારાયણોવૃદ્ધ
સ્ત્રૈવાંતરધીયત ॥ ૭ ॥ તદ્રતંસંકરિષ્યામિયદુક્તં. બ્રાહ્મણેનૈવ
ઈતિરાંચિત્યવિપ્રોઽસૌરાષ્ટ્રોનિદ્રાંનલબ્ધવાન ॥ ૮ ॥ તતઃપ્રાતઃ
સમુથાયસત્યનારાયણવ્રતં । કરિષ્યૈતિસંકલ્પ્યભિક્ષાર્થમગમ
દ્વિજઃ ॥ ૯ ॥ તસ્મિન્નેવદિનેવિપ્રઃપ્રચુરંદ્રવ્યમાસવાન । તેનૈવ
બંધુભિઃસાર્થૈસત્યસ્યવ્રતમાચરત ॥ ૧૦ ॥

એમ કહ્યા પછી તે વૃતનું વિધાન પણ તે દરિદ્રી બ્રાહ્મણને ક
હીને વૃદ્ધ બ્રાહ્મણરૂપી ભગવાન તેજ ઠેકાણે સુપ્રતથયા છે ૭ બ્રાહ્મણે કહ્યું
એ વૃત તું કરીશ. એવો વિચાર કરતા તબ્રાહ્મણને રાત્રે નિદ્રા આવ
નહી, ૭ પછી પ્રાતઃકાળે ઉઠીને, તથા આજે સત્યનારાયણનું વૃત
કરીશ' એવો સંકલ્પ કરીને, તે બ્રાહ્મણ ભિક્ષાને અર્થે ગયો. ૮ તે

દિવસે તે બ્રાહ્મણ ને ધણું દ્રવ્ય મળ્યું. તેણે તે દ્રવ્યે કરી, આંધવ ન સહિત સત્યનારાયણનું વ્રત કર્યું ૧૦

સર્વદુઃસ્વવિનિર્મુક્તઃ સર્વસંપત્તિમન્વિત । વભૂવસદ્વિજશ્રેષ્ઠો વ્રનસ્યા
સ્યમભાવતઃ ॥ ૧૧ ॥ તતઃ પ્રમૃતિકાલંચમાસિમાસિવ્રતંકૃતં ।
एवं नारायणस्येदं व्रतं कृत्वादिजोत्तम । सर्वपापविनिर्मुक्तो दुर्लभं
મોક્ષમાપ્તવાન ॥ ૧૨ ॥ વ્રતમસ્યયદાવિપ્રાઃ પૃથિવ્યાંસંકરિષ્ય-
તિ । તદૈવસર્વદુઃસ્વંચમનુજસ્યવિનશ્યતિ ॥ ૧૩ ॥

આ વ્રતના પ્રભાવથી તે સકલ દુઃખથી મુક્ત થયો, સકલ સં-
પત્તિએ કરી યુક્ત થયો. અને તે બ્રાહ્મણમાં શ્રેષ્ઠ થયો ૧૧ તે પછી
મહિને મહિને તે બ્રાહ્મણને સત્યનારાયણનું વ્રત કર્યું. એવી રીતે આ
સત્યનારાયણનું વ્રત કરીને તે બ્રાહ્મણ સકલ પાતકથી મુક્ત થયો થ-
કા દુર્લભ મોક્ષને પ્રાપ્ત થતો હતો. ૧૨ અહીં રૂપિ પૃથ્વીને વિષે એ
સત્યનારાયણનું વ્રત જ્યારે મનુષ્ય કરે છે, ત્યારે જ તેનું સતક પાતક
લય પામે છે. ૧૩

एवं नारायणेनोक्तं नारदाय महात्मने । मया तत्कथितं विप्राः किम
न्यक्तयामिवः ॥ ૧૪ ॥ ऋषय ऊचुः ॥ तस्माद्विप्राच्छ्रुतं केन
પૃથિવ્યાંચરિતં મુને । તત્સર્વશ્રોતુમિચ્છામઃ શ્રદ્ધાસ્માકં પ્રજાયતે
॥ ૧૫ ॥ શ્રીસૂતરઃ પ્રવાચ ॥ ગૃણુધ્વં મુનયઃ સર્વે વ્રતં યેન કૃતં શુભિ ॥
एकदा स द्विजवरो यथाविभवविस्तरेः ॥ ૧૬ ॥

એવું વ્રત નારાયણે મહાત્મા નારદને કહ્યું અહીં રૂપિ । તે વ્રત
મેં તમને કહ્યું. હવે બીજાં શું તમોને કહું ? ૧૪ રૂપિ બોલ્યા-હો
મુનિ ! તે બ્રાહ્મણ પાસેથી કાણે આ વ્રત સાંભળ્યું ? અને કાણે આ
પૃથ્વીને વિષે કહ્યું ? ને બધું શ્રવણ કરવા એ મને ઇચ્છાયે છે.

(૨૨)

સત્યનારાયણની કથા

અમારી એ વ્રત ઉપર શ્રદ્ધા ઉપજે છે. ૧૫ સુત બોલ્યા બેજો પૃથ્વી
ને વિષે વ્રત કયું, તેની કથા સર્વે મુનિયો તમે સાંભળો. એક વ.
ખતે તે બ્રાહ્મણ પોતાની શક્તિ માફક. ૧૬

बंधुभिःस्वजनैःसार्धव्रतं कर्तुं नमुद्यतः । एतस्मिन्नंतरे काले काष्ठक्रे-
ता समागत ॥ १७ ॥ वहिः काष्ठचसंस्थाप्य विप्रस्य गृहमाययौ
तृष्णया पीडितामाच दृष्ट्वा विमंकृतव्रतम् ॥ १८ ॥ ग्रणिपत्य द्वि-
जं ग्राह किमिदं क्रियते तया । कृते किं फलमाप्नोति विस्तराद्वा दमे
ममो ॥ १९ ॥

આપણા બાંધવ તથા સ્વજન એમની સાથે વ્રત કરવાને તૈયાર
થયો. એટલામાં લાકડી વેચનારો એક ભિલ્લ ત્યાં આવ્યો. ૧૭
બહાર લાકડાંનો ભારો મુકીને તે બ્રાહ્મણના ઘરમાં આવ્યો. તેનો આ-
ત્મા તૃષ્ણાથી ઠરી દુઃખી થયો હતો. બેજો વ્રતનો આરંભ કર્યો છે
એવા બ્રાહ્મણને જોઈને, ૧૮ તેને તે પ્રશ્ન મ કરીને બોલ્યો. આ તમે
શું કરો છો ? એ કરવાર્થી શું ફળ મળે છે ? હે પ્રભો ! એ મને
વિસ્તારથી કહો. ૧૯

॥ विमउवाच ॥ सत्यनारायणस्येदं व्रतं सर्वेप्सितमदम् । तस्य
प्रसादान्मेसर्वधनधान्यादिकं महत् ॥ २० ॥ तस्मादेतत्तद्व्रज्जत्वा
काष्ठक्रेतातिहर्षितः । पपौ जलं प्रसादं च भुक्त्वा स्व नगरं ययौ ॥ २१ ॥
सत्यनारायणं देवं मनसा इत्यर्चितयत् । काष्ठं विक्रयतो ग्रामे प्राप्य
ते चाग्रधनं ॥ २२ ॥

બ્રાહ્મણ બોલ્યો-સકલ મનોરથનું ફલ આપનાર એવું એ સ-
ત્યનારાયણનું વ્રત છે. તેનાજ પ્રસાદથી મને પ્રણું ધન, ધાન્ય વગેરે
અધું મળ્યું છે. ૨૦ તે બ્રાહ્મણ પાસેથી એવું વ્રત જાણીને તે ભિલ્લને

ધણે લઈ ગયો. તેણે જલપાન કર્યું, પ્રસાદ ભક્ષણ કર્યો અને પછી તે પોતાને નગરે ગયો. ૨૧ પછી સત્યનારાયણનું ધ્યાન કરતો થઈ મનમાં એમ ચિંતવતા લાગ્યો કે, આજ ગામમાં લોકો વેચતાં જે દ્રવ્ય મળશે. ૨૨

તેનૈવસત્યદેવશ્યકરિષ્યેત્રતમુત્તમં । इतिसंचित्यमनसाकाण्डं धृत्वा
તુમસ્તકે ॥ ૨૩ ॥ જગામનગરેરમ્યેધનિનાંયત્રસંસ્થિતિઃ । તદિને
કાણ્ડમૂલ્યંચદ્વિગુણંપ્રાપ્તવાનસૌ ॥ ૨૪ ॥ ન્તતઃ પ્રસન્નહૃદયઃ સુપક્કં
કદલીફલં । શર્કરાધૃતદુર્ગધંચગોધૂમસ્યચચૂર્ણકં ॥ ૨૫ ॥ કૃત્વૈ
કત્રસપાદંચગૃહીત્વાસ્વગૃહંયયૌ । તતોબંધૂનસમાહૂયચકારવિધિ
નાત્રતમ ॥ ૨૬ ॥

તેજ દ્રવ્ય વડે સત્યનારાયણનું ઉત્તમ વ્રત કરીશ. એવો મનમાં વિચાર કરીને તે ભિલ્લે કાઢતો ભારો મસ્તક ઉપર લીધો અને તે ૨ ન્ય નગરમાં જે ડેકાણે ધનવાન લોકો રહેતા હતા, તે ડેકાણે તે ગયો. તે દિવસે ભારાની કિંમત તેને બમણી મળી. ૨૪ પછી જેનું મન પ્રસન્ન થયું છે, એવો તે ભિલ્લ, સારાં પાકેલાં કેળાં, ગોળ, ઘી, દૂધ અને ઘઉંનો રવો. ૨૫ એટલી પ્રત્યેક સવા શેર જણસ એકઠી લઈને, પોતાને ઘેર આણ્યો. પછી પોતાના બાંધવ જનને તેડીને, તેણે યથાવિધિ વ્રત કર્યું, ૨૬

तद्व्रतस्यप्रभावेण धनपुत्रान्वितो भवेत् । इह लोके सुखं भुक्त्वा चांते
સત્યપુરંયયૌ ॥ ૨૭ ॥ इति श्री स्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायण
કથાયાં દ્વિતીયોઽધ્યાયઃ ॥ ૨ ॥

તે વ્રતના પ્રભાવથી તે ધન, પુત્ર અને સુખવાન થયો. અને આ સોઠમાં સુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુરને વિષે ગયો. ૨૭
इति श्री स्कंदपुराणे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां द्वितीयोऽध्यायः

નૃતઃપ્રવાચ ॥ પુનરપ્યેવકથ્યામિશૃણુધ્વંમુનિસત્તમાઃ । પુરાચો
લ્કામુખોનામનૃપશ્વાસીન્મહીપતિઃ ॥ ૧ ॥ જિતોદ્રિયઃસત્યવાદી
યયૌદેવાલયંપ્રાતિ । દિનેદિનેધનંદત્વાદ્વિજાન્સંતોષયનમુધી ॥૨॥
ભાર્યાતસ્યપ્રમુગ્ધાચસરોજવદનાસતી । ભદ્રશીલાનદીતોરેસત્ય
શ્યત્રતમાચરત ॥ ૩ ॥ પ્રતસ્મિન્નંતરેતત્રસાધુરેકઃસમાગતઃ ।
વાણિજ્યાર્થંબહુધનૈરૈનેકૈઃ પરિપૂરિતઃ ॥ ૪ ॥

સુત ઠહેછે:-અહોમુનિવર્યા । પુનઃ આગળ હું કહું છું તે સાંભળો
પુર્વ કાલને વિષે ઉલ્કામુખ નામનો રાજા પ્રથ્વીનો પતિ હતો. ૧ જિ
તોદ્રિય, સત્યવાદી અને સારો જાણુ હતો, તે રાજા પ્રતિ વિવર્સે મંદિ
રમાં જઈને આલણેને ધન આપી સંતુષ્ટ કરતો હતો. ૨ કમલ સર
શુ જેતું મુખ એવી તે રાજાની ભાર્યા ધણી ચતુર અને પતિવ્રતા હતી,
તેનું નામ ભદ્રશીલા હતું. તેની સાથે રાજાએ નદી ઉપર સત્યનારાયણ
નું પ્રત આરંભ્યું. ૩ એટલામાં ત્યાં એક સાધુ નામનો વાણિયો આ-
વ્યો. વેપારને વાસ્તે તે ધણું ધન નૌકામાં ભરી લાગ્યો હતો. ૪

નાવંસંસ્થાપ્યતત્તીરેજગામનૃપતિંપ્રતિ । દષ્ટાસત્રતિનંભૂપંપ્રચ્છ
વિનયાન્વિતઃ ॥ ૫ ॥ સાધુરુવાચ ॥ કિમિદંકુરુષેરાજન્મક્તિ
યુક્તેનચેતસા । પ્રકાશંકુરુતઃસર્વશ્રોતુમિચ્છામિસાંપ્રત ॥ ૬ ॥
॥ રાજોવાચ ॥ પૂજનંક્રિયતેસાધોવિષ્ણોરતુલતેજસઃ । ત્રતંચ
સ્વજનૈઃસર્ધાપુત્રાગ્રાવાપ્તિકામ્યયા ॥ ૭ ॥

તેણે દ્રવ્યની નૌકા નદીના કનારા ઉપર મુકીને રાજાની પાસે

ગમન કર્યું. રાજા પ્રતી છે, એમ જોઈને તેણે નમ્રતાથી પુછ્યું. ૫
સાધુ બોલ્યો હે રાજન ! ભક્તિયુક્ત મને કરીને આ શું કરે છે ?
તે બધું સ્પષ્ટપણે મને કહો. હું તે હમણાં સાંભળવા ઇચ્છું છું. ૬
એવું સાધુનું વચન સાંભળીને રાજા બોલ્યો, હે સાધો ! અપરિમિત
જેનું તેજ છે એવા વિષ્ણુનું હું પુજન કરું છું. અને પુત્રાદિકની
પ્રાપ્તિ થવા માટે સ્વજનની સાથે તેનુંજ વ્રત કરું છું. ૭

भूपल्यपचनश्रृत्वासाधुःप्रोवाचसादम् । सर्वकथयमेराजनकरि
ष्येऽहंतवोदितम् ॥ ८ ॥ ममापिसंततिर्नास्तिएतस्माज्जायतेधु
वान्मृतोनिवृत्यवाणिज्यासानंदोगृहमागतः ॥ ९ ॥ भार्यायै
कथितंसर्वव्रततिदायकमातदावतंकरिष्यामिषदामेसंततिर्भवेत् १०

એવું રાજાનું વચન સાંભળીને ફરી સાધુ આદરથી બોલ્યો, હે
રાજન ! તમે એને કહો. હું તમારા કહેવા પ્રમાણે કરીશ. ૮ મને
મરણ સંતતિ નથી. આ વ્રતથી તે નિશ્ચય થશે, એમ એણે, રાજા
પાસેથી વ્રતનો વીધો સાંભળીને તે સાધુ વેપારથી પાછો વળીને આનંદ
ધેર આબો, ૯ એ આપ સાંઝે એવું તે બધું વ્રત તેણે પોતાની
ભાર્યાને કહ્યું અને જ્યારે મને સતતિ થશે, ત્યારે હું વ્રત કરીશ ૧૦

इतिलीलावतीमाहपत्नीसाधुःससत्तमः । एकस्मिन्दिवसेतस्य
भार्यालीलावतीसती ॥ ११ ॥ भर्तृक्तानंदचिताभवद्रर्मपरा
गणा । गर्भिणीसाभवत्तस्यभार्यासत्यप्रसादतः ॥ १२ ॥ दश
मेमसिवैतस्याःकन्यारत्नमजायत । दिनेदिनेसाववधेशुरुपक्षे
कथाश्रवणी ॥ १३ ॥

એમ ખોતાની લીલાવતી નામની ભાગ્યની પાસે તે સાધુ કહેતા હતા. એક દિવસે તે સાધુની લીલાવતી નામની પતિવ્રતા સ્ત્રી. ૧૧ પતિની સાથે વાસ કરતી થઈ આનંદયુક્ત મને કરી ધર્મ કૃત્યમાં તત્પર થઈ. તેથી સત્યનારાયણના પ્રસાદે કરી, તે ગર્ભિણી થઈ. ૧૨ દશમે માસે તે લીલાવતીને કન્યાસ્તન થયું. શુક્રપક્ષમાં જેમ ચંદ્ર વૃદ્ધિ પામે, તેમ તે દિને દિને વૃદ્ધિ પામવા લાગી. ૧૩

નામ્નાકલાવતીચેતિતન્નામકરણંકૃત । તતોલીલાવતીમાહસ્વા
મિનંમધુરંવચઃ ॥ ૧૪ ॥ નકરોપિકિમર્મયૈપુરાસકડલ્પિતંવતમ ।
॥ સાધુસ્વાચ ॥ વિવાહતમયેઋયાઃકરિષ્યામિત્રતંપ્રિયે ॥ ૧૫ ॥
इतिपार्यासमाश्वास्यजगायनगरंमति । ततःकलावतीकन्याववधे
पितृवेश्मनि ॥ ૧૬ ॥

તેથી તેનું કલાવતી એવું નામ પાડ્યું પછી લીલાવતી ખોતાના કન્યામીને મધુર વચને બોલી કે, ૧૪ પુર્વે અંકપેલું ત્રવ તમે કેમ નથી કરતા ? એવું લીલાવતીનું વચન સાંભળીને સાધુ બોલ્યો હું પ્રિયે ! એ ત્રવ કન્યાના વિવાહ સમયે કરીશ ૧૫ એવું ભયાને આશ્વાસન દેધને સાધુ નગર પ્રત્યે ગયો. પેલી કલાવતી નામની કન્યા ખોતાના પિતાને ઘેર વૃદ્ધિ પામવા લાગી. ૧૬.

दष्टाकन्याततःसाधुर्नगरेसास्त्रिभिःसह । मंत्रयित्वादुतंदुतंमेषया
मासधर्मवित् ॥ १७ ॥ विवाहयैचकन्यायवरंश्रेष्ठविचारय ।
अप्तेनाचदुताऽसौकांचनंनगरंययौ ॥ १८ ॥ नस्मादेकंवाणि-
कपुत्रंसमादायागतोहिसः । दष्टातुमुंदरंवलंबाणिकपुत्रंगुणांनि-
सम ॥ १९ ॥

પછી કન્યાને વિવાહ યોગ્ય બેઠને અને નગરમાં રહેલા ખોતાને

ના પિતાની સાથે વિચાર કરીને ધર્મના જ્ઞાણ એવા સાધુએ તરત દુત મોકલ્યો. ૧૭ તે દુતને કહ્યું કે, તું કન્યાના પિતાદા માટે સારા વસ્ત્રો નિશ્ચય કરી આવ. તેણે આજ્ઞા કરેલો ગેલો દુત કાંચન નગરમાં ગયો. ૧૮ તે નગરમાંથી એક વાણીયાના છોકરાને લઈને તે પાછો આવ્યો. શુણે કરી યુક્ત એવો સુંદર પાલક એટલે તે વાણીયાનો છોકરો હતો તેને જોઈને. ૧૯

જ્ઞાતિભિર્વધુમિઃસાર્થપરિતુષ્ટેનચેતસા । દત્તવાન્સાધુઃપુત્રાયક-
ન્યાવિધિવિધાનતઃ ॥ ૨૦ ॥ તતોભામ્યદજ્ઞાતેનચિન્મૃતવ્રતમુત-
મમ । વિવાહસમયેતસ્યા તેનચ્છોડમવત્પ્રહુઃ ॥ ૨૧ ॥ તતઃકા-
લેન નિયતોનિજકર્મવિચારદઃ । વાગિજ્યાર્યગતઃત્રીવ્રંજમાતૃ-
સહિતો વણિક ॥ ૨૨ ॥ રત્નસારસુરેરમ્યે ગત્વાસિન્ધુસમીપતઃ ।
વાગિજ્યમકરોત્સાવૃર્જમાત્રાશ્રીમતાસહ ॥ ૨૩ ॥

પોતાની જ્ઞાતિ તથા આધિવાની સાથે સંતુષ્ટ મને કરી સાધુએ પોતાની કન્યાને યથાવિધિ તે વસ્ત્રો પરચાવી. ૨૦ પછી ભાગ્ય વસાત તે કન્યાના પિતાદા સમયે પણ સાધુ એ હનમ વતરે જુલી ગયો. તેથી ભગવાન પ્રભુ દ્રષ્ટ થયા. ૨૧ દેવતાએક કાલે કરી પોતાના વેપાર સંબંધી કામમાં કુશળ એવો તે સાધુ તે સાધુ વેપારને અર્થે ભ્રમતાને સાથે લઈને ઉતાળથી નીકળ્યો. ૨૨ રમણીય એવા સા-
રના કાંઠે વસેલારત્નસાર નગરમાં તે સાધુ ગયો, અને પોતાના સુંદર ભ્રમતાને સાથે લઈને વેપાર કરવા લાગ્યો. ૨૩

તૌગતૌ નગરેરમ્યેચંદ્રકેતોનૃપ-યચ । एनमिमेवकालेतुसत्यना-
रायणःप्रह्रुः ॥ ૨૪ ॥ અષ્ટમનિગ્રામાલોક્યશાપંતસ્મદચવાન ।
દારુણકઠિનંચાસ્પમદ્દુઃસ્વંમનિચ્ચત્રિ ॥ ૨૫ ॥ एकस्मिन्दिनसे

(૨૮)

સત્યનારાયણની કથા

રાજોધનમાદાયતસ્કરઃ । તત્રૈવચાગતથોરોવણિજૌયત્રસંસ્થિતા
॥ ૨૬ ॥ તત્પાશ્ચદ્વાવકાન્દુતાન્દદ્વામીતેનચેતસા । ધનંસંસ્થા
પ્યત્રૈવસતુશીત્રમલસિતઃ ॥ ૨૭ ॥

તે અન્ને જણ અંદરેતુ રાજના નગરમાં રહેતા હતા. એવા અ-
વસરને રિખે સત્યનારાયણ પ્રભુએ સાધુને પ્રતિજ્ઞાનો ભંગ કરનાર
એવો જોઈને તેને શાપ દીધો. તે એવો કે, 'દારણ અને ઠઠિન એવું
મોટું દાન એને થશે' ૨૪—૨૫ એક દિવસે ચોર રાજનું દ્રવ્ય
ચોરીને, ત્યાં સાધુ અને તેને જામાતા, એ અન્ને જણ રહેતા હતા,
ત્યાં આવ્યો ૨; પાછળથી દોડતા આવતા રાજદુતોને જોઈને ભયભીત
મને ઠરી તે ચોર તે ધન ત્યાંજ મુકી ન તરત નાસી ગયો.

તતોદુતાઃસામાયાતાયત્રાસ્તેસજ્જનોવણિક । દદ્વાનૃપધનંતત્રવધ્વા
દૂતૌવણિકમૂતૌ ॥ ૨૮ ॥ હર્ષેગધાવનમાનાઞ્ચઊચુર્નપસમીપતઃ ।
તસ્કરૌદ્વૌસમાનીતોવિલોક્યાઽજ્ઞાપયમમ્ભો ॥ ૨૯ ॥ રાજાજ્ઞાપ્તા
સ્તઃશીત્રંદદંત્રધ્યાનુતાવુમૌ । સ્થાપિતૌતૌમહાદર્ગેકારાગારે
વિચારતઃ ॥ ૩૦ ॥

પાછળથી, જે ઠેકાણે સાધુ રહેતા હતા, તે ઠેકાણે રાજદુતો
આવ્યા. અને એ ઠેકાણે રાજનું ધન જોઈને તેમણે તે અન્ને વાણી-
આને ખાધ્યા. ૨૮ અને હર્ષે ઠરી દોડતા દોડતા રાજની પાસે આવી
ને કહેતા લાગ્યા કે, હે પ્રભો ! એ ચોર લાવ્યા છીએ, તેમને જોઈને
આપ અજ્ઞા કરો ૨૯ પછી, રાજેએ જેમને આજ્ઞા કરી છે એવા તે
દુતોએ. ત્યાર કયાં વગર તે અન્ને વાણીઆને તરત જોરથી ખાધી ન
મહા કણ્ઠ એવા કારણેહમાં મુક્યા ૩૦

માયત્રાસત્યદેવસ્યનશ્ચુતકૈસ્તયોર્વચઃ । અતસ્તયોર્ધનંરાજાગૃહ

તંચંદ્રકેતુના ॥૩૧॥ તચ્છાપાચ્ચગૃહેત્યમાર્યાચૈવાતિદુઃસ્વિતા
ચોરેણાપહતંસર્વગૃહેયચસ્થિતંબનં ॥૩૨॥ આધિવ્યાધિસમાયુ
ક્તાક્ષુત્પિપાસાતિદુઃસ્વિતા ॥ અન્નાચિંતાપરાભૂત્વાવશ્રામચગૃહેગૃહે ॥

સત્યનારાયણની માયાએ કરી તે બન્ને લાણીઆનું વચન કોઈએ
પણ સાંભળ્યું નહીં. પછી તે બે જણાનું દ્રવ્ય ચંદ્રકેતુ રાજાએ હરણ
કરી લીધું. ૩૧ સત્યનારાયણના શાપે કરી સાધુની ભાર્યા પોતાને ઘેર
ધણી દુખી થઈ તેના ઘરમાં જે કંઈ દ્રવ્ય હતું, તે પણ સર્વ ચોર
ચોરી ગયા. ૩૨ અને રોગ અને ચિંતા, એણે કરી વ્યાપ્ત થયેલી
ક્ષધા અને દ્રવાધી ગણી દુખી થયેલી જેને હંમેશા અન્નની ચિંતા
પડી છે એવી તે સાધુની ભાર્યા ઘેર ઘેર ભ્રમવા લાગી ૩૩

કલાવતીતુકન્દાપિવશ્રામપ્રતિવાસરમ્ । एकस्मिन्दिवसेजाता
क्षुयार्ताद्विजमन्दिमागत्वापश्यद्दતंतत्रसत्यनारायणस्यच ॥૩૪॥
उपविश्यकथाश्रुत्वावरमार्थितवत्थापि । प्रसादभक्षणंक्रत्वाययौ
रात्रौगृहंમति ॥ ૩૬ ॥ માતાકલાવતીકન્યાપચ્છમેમભાવતઃ ।
પુત્રિરાત્રૌસ્થિતાકુત્રકિતેમનસિવર્તતે ॥ ૩૬ ॥

કલાવતી નામથી તે સાધુની કન્યા પણ પ્રતિ દિવસે ભ્રમવા
લાગી એક દિવસે તે કલાવતી ક્ષુધાએ કરી પીડા પામતી થઈ એક
બ્રાહ્મણને ઘેર ગઈ. ત્યાં સત્યનારાયણ પાસે વર માગ્યો, પછી પ્રસાદ
ખાધને, તે રાત્રે પોતાને ઘેર ગઈ. ૩૪ માતાએ કલાવતી કન્યાને પ્રેમ
ભાવથી પ્રશ્ન કર્યો કે, હે પુત્રિ ! તું રાત્રે ક્યાં હતી ? અને તારા
મનમાં શું છે ? ૩૬

कन्याकलावतीमाहमातरंप्रतिसत्वरम् । द्विजालयेवतंमातदेष्टुंवां

શ્રિતસિદ્ધમ ॥ ૩૭ ॥ તચ્છુવાકન્યકાવાક્યંવતંકર્તુસ્મુચતા ।
 સામુદાતુવણિગ્માયાસત્યનારાયણસ્યચ ॥ ૩૮ ॥ વતંચક્રેસૈવ
 સાધ્વાયંધમિસ્વતૈર્નૈઃસહ । મર્તુજામાતરૌક્ષિમમાગચ્છેતાંસ્વમા
 શ્રમમ ॥ ૩૯ ॥

પ્રાન્તી કન્યા માતાને સત્વરે કહેવા લાગી-હે માતાજી ! બ્રાહ્મ-
 જ્ઞાને ઘેર મનોરથની સિદ્ધિ આપનાર એવું વ્રત મેં દીધું. ૩૬ એવું
 કન્યાનું શ્રાવ્ય સાંભળીને સાધુની ભાર્યા લીલાવતી આનંદે કરી સ-
 ત્યનારાયણનું વ્રત કરવાને ઉજ્જમાળી થઇ. ૫૮ તે પતિવ્રતા લીલાવતી
 એ આપણા બાંધવ અને સ્વજનની સાથે વ્રત કર્યું અને વર માગ્યો
 કે, ' મારો પતિ અને જમાઇ વહેલા પોતાને ઘેર આવે ' ૩૯

અપરાધંચમેમર્તુર્જામાતુઃશંતુમર્હાસિ । ઇતિદિવ્યંવરંચવેસત્યદંવંપુ
 નઃપુનઃવ્રતેનાનેનતુષ્ટાંડસૌસત્યનારાયણઃપ્રમુઃ ॥ ૪૦ ॥ દર્શયા
 માસહિસ્વપ્નચંદ્રક્રતુનૃપોત્તમૈ । વંદિનોમોચયપ્રાતર્વણિજોનપસ-
 ત્તમ ॥ ૪૧ ॥ દેયંધનંચત્તર્કગૃહીત્યંચાયાના । નોચેત્યાંનાશ
 વિષ્યામિસરાજ્યવનપુત્રકમ ॥ ૪૨ ॥

હે ભગવાન ! મારા પતિના તથા જમાઈના અપરાધ ક્ષમવા તમે
 મોગ્ય છો. લીલાવતીએ એવો વર વારંવાર સત્યનારાયણ પાસે માગ્યો.
 આ વ્રતે કરી સંતુષ્ટ થયેલા એવા પ્રભુ સત્યનારાયણે. ૪૦ ચંદ્રક્રતુ
 રાજના સ્વપ્નામાં આવીને કહ્યું કે, હે સુપત્તમ ! પ્રાતઃકાલે વિષે
 કેદખાનામાંથી સાધુને તથા તેના જમાઈને મુક્ત કર ૪૧ તેનું જે દ્રવ્ય
 તેં હમણાં લીધું છે, તે બધું તેને પાછું આપી દે, નહીં તો તારો,
 તારા રાજ્યનો, તારા ધનનો તથા તારા પુત્રોનો નાશ કરીશ. ૪૨

एवमाभाष्यराजानं ध्यानगम्योऽभवात्प्रभुः । ततः प्रभातसमये

રાજાસ્વજનૈઃસહ ॥ ૪૩ ॥ ઉપવિશ્યસમામધ્યેપ્રાહસ્વપ્નજર્ન
પ્રતિ । વચ્ચૌમહાજનોશીઘ્રમોચયદ્વૌવણિકસૂતૌ ॥ ૪૪ ॥ ઇતિ
રાજોવચઃશ્રુત્વામોચયિત્વામહાજનૌ । સમાનીયનૃપશ્યાગ્રેપ્રાહુસ્તે
વિનયાન્વિતાઃ ॥ ૪૫ ॥

એમ ચંદ્રકેતુ રાજને સ્વપ્નમાં કહીને ભગવાન મુક્ત થયા.
પ્રાતઃકાલને વિષે રાજ્ય પોતાના પ્રધાનોની સાથે. ૪૩ સભામાં બેસીને
સર્વ લોકને સ્વપ્નની વાત કહેવા લાગ્યો, અને દૂતોને કહ્યું કે, ખંડીખા-
નામાં મહાજન વાણીઆ છે તેમને વેહેલા મુક્ત કરે. ૪૪ એવું રાજનું
વચન સાંભળીને વિનયવંત એવા દૂતોએ તે બંને મહાજનોને મુક્ત
કરીને તથા રાજની આગળ લાવીને કહ્યું કે. ૪૫

આનીપતૌદ્વૌવણિકપુત્રૌમુક્તૌનિગડવંધનાત । તૈૌમહાજનૌનત્વા
ચંદ્રકેતુનૃપોત્તમમ ॥ ૪૬ ॥ સ્મરંતૌપૂર્વવ્રત્તાંતનોચતુર્થયાવિન્હ-
લૌ । રાજાવણિકૌવશિષ્ઠવચઃ પ્રોવાચસાદરમ ॥ ૪૭ ॥ દૈ-
વાત્પાપ્તમહદુઃસ્વમિદ્મનીનાસ્તિવૈભયમ । તદાનિગડસંત્યાગંભૌર
કર્માગ્રકારયત ॥ ૪૮ ॥

હું રાજન્ ! શું ખલાથી મુક્ત કરેલા એવા બે વણિક પુત્રોને લા-
ખ્યા છીએ. એમ દૂતોએ કહ્યા પછી તે બંને વાણીઆએ ચંદ્રકેતુ
રાજને નમસ્કાર કર્યા. ૪૬ પોતાનો પુર્વવ્રત્તાંત સાંભરીને, ભયે કરી
વિહ્વલ થતા તે બંને જણા કાંઈ પણ બોલ્યા નહીં. ચંદ્રકેતુ રાજ
સાધુને તથા તેના જમાઇને બોધને આદર સહિત વચન બોલ્યો કે,
૪૭ દૈવના યોગથી મોટું દુઃખ તમને પ્રાપ્ત થયું, પણ હવે કાંઈ ધા-
સ્તી નથી. એમ કહીને રાજાએ તેજ વખતે તેમને બાધનમાંથી મુક્ત
કર્તા અને તેમનું ભૌર કર્માડિક કરાવ્યું. ૪૮

વસાલંકામ્કંદસ્વાપરિતોબ્યનૃપનૃતૌ । પુરસ્કૃત્યવાળકપુત્રાવે-
સાતોષયદમૃશમ ॥ ૪૯ ॥ પુરાનીતંતુયદદ્રવ્યંદ્વિગુણીકૃત્યદત્ત-
વાન । પ્રોવાચતૌતતોરાજાગચ્છસાધોનિજાશ્રમમ ॥ ૫૦ ॥ રા-
રાજનંપ્રીણપત્યાહગંતવ્યંત્વત્પ્રસાદતઃ ॥ ૫૧ ॥ इति श्रीस्कंद पुरा-
णे रेवाखंडे सत्यनारायणकथायां तृतीयोऽध्यायः ॥ ३ ॥

પછી તે સાધુને તથા તેના જમાઈએ વસ્ત્ર અને અલંકાર દેખ-
ને સંતુષ્ટ થયાં. અને ફરીથી આદર યુક્ત બાપણ કરીને પણુ ઘણા
સંતોષ પમાડ્યા. ૪૯ આગળ જે તેમનું દ્રવ્ય લીધું હતું તે કરતાં
બમણું દ્રવ્ય તેમને આપ્યું અને પછી રાજાએ કહ્યું કે, સાધો હવે
તમે તમારે ઘેર જાઓ. ૫૦ રાજાને પ્રણામ કરીને સાધુએ તથા તેના
જમાઈએ કહ્યું કે, હે રાજા ! તમારા પ્રસાદથી હવે જઈશુ. ૫૧
છતી શ્રીસ્કંદ પુરાણે રેવાખંડે સત્યનારાયણકથાયાં તૃતીયોઽધ્યાય

અધ્યાય ૪ થો.

॥ सूतउवाच ॥ यात्रांतुकृतयान्सानूर्मगलायन पूर्विकाम । त्रा-
ह्मणायधनदत्वातदातुनगरंययौ ॥ १ ॥ कियद्वरेगतेसाधौसत्य-
नारायणःप्रभु । जिज्ञासांकृतवान्साधोकिथस्तितवनौस्थितम्
॥ २ ॥ ततोमहाजनौमत्तौहेलयाचमहस्यवै । कथपृच्छसिभोदं
दिनमुद्रानेतुंकिमिच्छसि ॥ ३ ॥

સૂત બોલ્યો અહો રુપિ રાજાની આજ્ઞા મળ્યા પછી સ્વસ્તિવા-
ચન પૂર્વક સાધુએ પ્રસ્થાન કર્યું ત્યારે બ્રાહ્મણોને ધન આપ્યું. પછી
તે નગર જવાને નીકળ્યો. ૧ સાધુ માર્ગે આવતો થોડો દૂર ગયો એ

હામાં સત્યનારાયણ પ્રભુએ તે સાધુનું મન જોવાનું થાયું. અને
યતિનો વેષ લઈને પૂછ્યું કે, હે સાધો ! તારી નૌકામાં શું છે ? ૨
પછી ઉન્મત્ત થયેલા એવા તે એ મદાજનોએ ભગવાનની હેતુના કરી
ને હાંસી કરી; અને બોલ્યા કે, હે દંડિન ! કેમ પ્રશ્ન કરે છે ? કાંઈ
અમારું દ્રવ્ય લઈ જવાનો વિચાર ખીચાર છે કે શું ? ૩

લતાપત્રાદિકંચૈવવર્તતેતરણીમમ । નિષ્ઠુરંચવચઃશ્રુત્વાસત્યંભવતુ
તેવચઃ ॥ ૪ ॥ एवमुक्त्वागतःशीघ्रंदंढीतस्थसमीपतः । कियद्
रेतोगत्वास्थिःसिंधुसणीपतः ॥ ५ ॥ गतेदंडिनिसाधुश्चकृत
नित्यक्रियस्तदा । उत्थितांतरणीदण्डाविस्मयंपरमंययो ॥ ६ ॥
दण्डालतादिकंचैवमुच्चितोन्यपतद्भुवि । लब्धसंज्ञोवणिकपुत्रस्त
तर्चितान्वितोःभवत् ॥ ७ ॥

પણ મારી નૌકામાં પાંદડાં તથા વેલીયો ધત્યાદિઠ છે. એવું નિ-
ષ્ઠુર વચન સાંભળીને સત્યનારાયણ બોલ્યા, તારું વચન સત્ય થાઓ
૪ એમ બોલીને તે યતિ સાધુની પાસેથી ગયો. પછી છેઠ દૂર જઈને
તે યતિ સમુદ્રના કિનારા ઉપર બેઠો. ૫ યતિ ગયો ત્યારે સાધુએ
નિત્ય કર્મ કયું, અને નૌકાને પાણીપર ફલકી થઈ તરી આવેલી જો
૬ તેથી ધણો વિસ્મય થયો. ૬ અને નૌકામાં ખરેખરજ પાંદડાં તથા
વેલિયો ભરેલી છે. એમ જોઈને તે સાધુ મુર્ચ્છા ખાઈને હુતલ ઉપર
પડ્યો. પછી જોને ચેતના આવી છે એવા તે સાધુ ચિંતામાં પડ્યો ૭

तदातुदुहितुःकांतौवचनंचेदमब्रवीत् । किमर्थंक्रियतेशोकःत्वापा
दत्तच्चदंडिना ॥ ८ ॥ शक्यतेहनेनसर्वद्विकर्तुंचात्रनसंशयः ।
अतस्तंशरणंयामोवाञ्छितार्योभविष्यति ॥ ९ ॥ जामातुर्वचनं
श्रुत्वातत्सकाजंनतस्तदा । दष्टाच्चदंडिनंपकृत्यानतामोवाचसा-

દરમ ॥ ૧૦ ॥ સમસ્તવાપરાધમેયદુક્તંતવસંનિધૌ । એવંયુનઃ

પુનર્નત્વામહાશોકાકુલોઃ ભવત ॥ ૧૧

ત્યારે ઠન્યાનો વર એટલે જમાઇ સાધુને એમ બોલ્યો કે, તમે આમાટે શોક કરો છો ? પેલા યતિએ આપ દીધો. ૮ આ યતિ બધું કરી શકે એમાં સંશય નથી. માટે તેનેજ શરણે જઈએ. તે આપણા મનોરથ પુર્ણ થશે. ૯ એવું જમાઇનું વચન સાંભળીને સાધુ ત્યારેજ યતિની પાસે ગયો. યતિને જોઈ તથા ભક્તિએ કરી પ્રણામ કરીને સાધુ આદર કરીને બોલ્યો. ૧૦ તમારી આગળ જે મેં કહ્યું તે મારો અપરાધ હમા કરો, એમ કહી, તથા ફરી ફરી નમસ્કાર કરી, તે સાધુ ધણેજ શોકાકુલ થયો. ૧૧

પ્રોવાચવચનંદંડીવિલપંતંવિલોક્યચ । મારોદીઃગૃણમદ્વાક્શંમમ

પૂજાવર્હિર્નૃસઃ ॥ ૧૨ ॥ મમાત્રયાચદુર્બુધ્વેલબ્ધંદુઃસ્વંમુહુર્મુહુઃ ।

તત્કૃત્વાભગદ્વાક્યંસ્તુતિકર્તુંસમુચ્યતઃ ॥ ૧૩ ॥ સાધુસ્વાચ ॥

સન્માયામોહિતાઃસર્વેત્રહ્યાગ્રાસિદિવૌકસઃ । નજાનંતિગુણાન્સપં

તવાશ્ચર્યામિદંપ્રમો ॥ ૧૪ ॥

સાધુ વિલાપ કરે છે એમ જોઈને યતિ વચન બોલ્યો કે, હે સધો ! શોક કરીશ માં. મારું વાક્ય સાંભળ. મારી પુજાથી તું અહિર્ભુખ થયો છે. ૧૨ તેથી મારીજ આગ્રાએ, હે દુર્બુધ્ધે ! તને ફરી ફરીથી દુઃખ ભોગવવું પડ્યું છે. એવું ભગવાનનું વચન સાંભળીને સાધુ સ્તુતિ કરવા લાગ્યો. ૧૩ સાધુ બોલ્યો-હે પ્રભો ! તમારી માયાએ કરી અભાદિક સકલ દેવ પણ મોહ પામ્યા છે. તેથી તે તમારા ગુણોને તથા રૂપને નજાણતા નથી, એ આશ્ચર્ય છે. ૧૪

મૂઠોઽહંત્વાંકથંજાનેમોહિતસ્તવમાયયા । પ્રસીદપૂજાયિષ્યામિયયા

ત્રિભવવિસ્તરૈઃ ॥ ૧૫ ॥ પુરાવિષંચતત્સર્વેત્રાદિમાંશરરણાગતં ।

શ્રુત્વામકિત્યુતંત્રાકયંપરિતુષ્ટાજનાર્દનઃ ॥ ૧૬ ॥ વરંચવાંઙિતં
દત્ત્વાતૈવવાંતર્દવેહરિઃ તતોનાવંસનાસ્તદ્વ્યાવિત્તમપૂરિતાં ॥ ૧૭ ॥
કૃપયાસત્યદેવસ્યમરુઙંચાંઙિતંમમ । ક્ત્યુકત્વાસ્વજનૈઃસાર્ધપૂજાં
કૃત્વાયથાવિધિ ॥ ૧૮ ॥

હું મૂઠ તમારી માયાએ કરી મોહિત થયેનો તે તમને કેવી રીતે
બાણું ? હું પ્રભો ! આપ પ્રસન્ન થાઓ હું શક્તિમાફ તમારું પુજન
કરીશ. ૧૫ માં પહેલું જે દ્રવ્ય હતું તે શ્રવ મને આપો શરણાંગન
એના માં રક્ષણ કરો એવું ભક્તિયુક્ત વચન સાંભળીને ભગવાન
સંતુષ્ટ થયા. ૧૬ અને વાંચિત વર દેધને ભગવાન તેજ ઠેકાણે ગુપ્ત
થઈ ગયા પછી નૌઠા ઉપર ચઢીને સાધુએ જોયું તો તે દ્રવ્ય ભરી
પરિપૂર્ણ કરેલી છે, ૧૭ તે જોઈને સાધુ બોલ્યો, સત્યનારાયણની કૃપાએ
કરી મારો મનોરથ સફળ થયો એમ કહીને સ્વજનોની સાથે યથાવિધી
પુજા કરીને. ૧૮

હર્ષેણચામવત્પૂર્ણઃસત્યદેવમસાદતઃ । નાવંસંયોજ્યયત્રેનસ્વદેશ
ગમનંકૃતંમ્ ॥ ૧૯ ॥ સાધુર્જામાતરંગ્રાહપશ્યરત્નપુરીમમ । દુતે
ચમેવયામાસનિજવિત્તસ્યરક્ષકં ॥ ૨૦ ॥ દુતોઽસૌનગરંગત્વા
સાધુમાર્યાવિલોક્યચ । પ્રોવાચવાંઙિતંવાક્યંનત્વાબદ્ધાંજઙિસ્ત
દા ॥ ૨૧ ॥ નિકટેનગરસ્યૈવજામાત્રાસહિતોવણિક । આગતો
બંધુવર્ગેશ્વાવિતૈશ્ચબહુભિર્યુતઃ ॥ ૨૨ ॥

સત્યનારાયણના પ્રસાદથી તે હર્ષ કરી પરિપૂર્ણ થયો. પછી ચત્રે
કરી નૌઠા તૈયાર કરીને સ્વદેશ પ્રત્યે ગમન કરવા સાર નીકળ્યો. ૧૯
નગરની પાસે આવ્યો ત્યારે સાધુએ જમાઈને કહ્યું કે. એ રત્નપુરીને
જુઓ. એમ કહીને પોતાના દ્રવ્યનો રક્ષક જે હત તેને, નગર

(૩૬)

સત્યનારાયણની કથા.

બધી મોકલ્યો, ૨૦ તે દિવસ નગરમાં જઈ, સાધુની ભાષાને જોઈને તે ભાષાને જોઈને વચન તેજ હાથે જોડી નમસ્કાર કરીને બોલ્યો. ૨૧ દિવસ બોલ્યો, નગરની પાસેજ જમાઈ સાથે સાધુ આવ્યા છે. તેમની સાથે ઘણા બધા વર્ગ અને ઘણું દ્રવ્ય છે. ૨૨

શ્રુત્વાતુત્તુસ્વાદ્વાક્યમહાર્પવતીસતી । સત્યપુજાંતતઃકૃત્વાપ્રોવા-
ચતત્તુજાંપતિ ॥ ૨૩ ॥ વ્રજાપિશીઘ્રમાગચ્છસાધુસંદર્શનાયચ ।
શ્રિમાતુવચઃશ્રુત્વાત્રતંકૃત્વાસમાપ્યચ ॥ ૨૪ ॥ પ્રસાદંચ૨િત્ય
વ્યગતાસાપિપતિપતિ । તેનરુષ્ટઃસત્યદેવોયતારંતરર્ણીતથા ॥ ૨૫ ॥

દિવસના મુખથી એવું વચન સાંભળીને ઘણો હર્ષ થયો છે, એવી સતી કલાવતી, સત્યનારાયણની પુજા કરીને પછી પોતાની કન્યાને કહેતી હતી કે. ૨૩ હું જાઉં છું તું પણ સાધુને મળવા માટે વહેલી આવ. એવું માતાનું વચન સાંભળીને કલાવતી નામની કન્યાએ વ્રત સમાપ્ત કર્યું. ૨૪ અને પ્રસાદનો લાગ કરીને તે પતિની પાસે ગઈ. તેથી સત્યનારાયણ રુષ્ટ થયા, અને તે કલાવતીના પતિને તથા નૈ-
મને પણ ૨૫

મંદત્યચયનૈઃસાર્ધજલેતસ્યાઅમજ્જયત । તતઃ કલાવતીકન્યાન
વિલોક્યતિજંપતિમ્ ॥ ૨૬ ॥ શોકેનમહતાતત્રુદતીચાપત્ત્વદુઃખિ
દૃષ્ટાત વિધાનાવકન્યાંચવહુદુઃખિતમ ॥ ૨૭ ॥ પ્રીતેનમનસા
સાધુઃકિમાશ્ચર્યામિદંભવેત્ । ચિંત્યમાનાશ્ચતેસર્વેવૃથુસ્તરિચા-
હકાઃ ॥ ૨૮ ॥

દ્રવ્યની સાથે તે નદીના જલમાં સત્યનારાયણે ડુબાવ્યા. જ્યારે કલાવતી કન્યાએ પોતાનો પતિ જોયો ત્યારે નહીં, ૨૬ ત્યારે તે મોટા શોક

કે કરી રહન કરતી થકી, તેજ ઠેઠાણે જુમી ઉપર પડી ગઇ. તેજ પ્રકારની નૌઠાને અને ધણી દુઃખી થયેલી પોતાની કન્યાને જોઇને. રાજ સાધુના મનમાં બીતિ ઉત્પન્ન થઇ. તેજે મનમાં વિચાર્યું કે, આ શું આશ્ચર્ય છે ? નૌઠાના ચાલનારા એવા ખારા લોકો, પણ એ વાતનો વિચાર કરતા રહ્યા. ૨૮

તતોલીલાવતીકન્યાંદૃષ્ટ્વાસાવિહલાભવત્ । વિલલાપાતિદુઃસ્વેન
મર્તારંચેદમન્નવીત્ ॥ ૨૯ ॥ इदानींनौकयासार्धकथंसोऽभूदल
क्षितः । नजानेकस्यदेवस्यहेलयाचैवसाधता ॥ ૩૦ ॥ सत्यदे
वस्याभाहात्म्यंज्ञातुंवाकेनशक्यते । इत्युक्त्वाविललापवततश्चस्व
जनैःसह ॥ ૩૧ ॥

પછી લીલાવતી પોતાની કન્યા કલાવતીને જોઇ વિહવલ થઇ અને ધણી દુઃખે કરી વિલાપ કરવા લાગી, અને પતીને એમ કહેવા લાગી કે, ૨૯ હમણાં ને હમણાંજ તે (જમાઇ) નૌઠાની સાથે કેમ અદસ્ય થયો ? કયા દેવતાની અવજાએ તે નૌઠા હરણ કરી ? તે હું જાણતી નથી ૩૦ સત્યનારાયણનું આહાત્મ્ય કોણ જાણી શકે ? એ-મ જોડીને તે લીલાવતી સ્વજનોની સાથે વિલાપ કરવા લાગી. ૩૧

ततोलीलावतीकन्यांक्रोडेकृत्वारुरोदह । ततः कलावतीकन्यान
ष्टेस्वामिनिदुःखिता ॥ ૩૨ ॥ गृहीत्वापादुकेतस्यानुगंतुंचमनो
दये । कन्यायाश्चरितंदृष्ट्वासभार्यःसज्जनोवणिक ॥ ૩૩ ॥ अ
तिशोकेनसतसंचिंतयामासवर्गवित् । इतंवासत्यदवनभ्रांतोऽहं
सत्यमायया ॥ ૩૪ ॥

પછી લીલાવતીએ પોતાની કન્યાને જોળામાં લઇને રહન કરવા માંડ્યું. પછી પતિ નાશ પામ્યાથી દુઃખી થયેલી કલાવતીએ ૩૨ ખો-

જાના પતિની પાદુકાઓ લઇને સહગમન કરાવું મનમાં આશયું. કન્યાનું ચરિત્ર જોઇને સાધુના મનમાં ખીક ઉપજી. ૩૩ તે ધણી શી કે કરી સતાપ પામતો થકો ધર્મનો જાણુ હોવાથી વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મારો જમાઈ અને ધન સત્યનારાયણે હરણુ કર્યું, અથવા સત્યનારાયણની માયાએ કરી મનેજ આ મોહ થયો છે ? ૩૪

સત્યપૂજાંકરિણ્યામિયથાવિભવવિસ્તરૈઃ । इतिसर्वान्समाह्वयक
थयित्वामनोरथम् ॥ ૩૨ ॥ નત્વાચદંડવદ્ભૂમાસત્યદવંપુન પુનઃ ।

ततस्तुष्टःसत्यदेवोदीवानांपरिपालकः ॥ ૩૬ ॥ જગાદવચનં

चैनंकृपयाभक्तवत्सलः । त्यक्त्वाप्रसादंतेकन्यापतिद्रष्टुंसमागता ॥

મારા વૈભવની માફક હું વિસ્તારથી સત્યનારાયણની પુજા કરીશ; એવો પોતાનો મનોરથ સાધુએ સર્વ લોકોને તેજવીને કહ્યો. ૩૫ અને સત્યનારાયણને ફરી ફરી ભુમિ ઉપર સાષ્ટાંગ નમસ્કાર કર્યો, તેથી દીન જનોનું પરિપાલન કરનારા એવા સત્યનારાયણ સતુષ્ટ થયા ૩૬ અને કૃપાએ કરી ભક્તવત્સલ એવા સત્યનારાયણ સાધુને કેહેવા લાગ્યા કે, પ્રસાદનો ત્યાગ કરીને તારી કન્યા પતિને જોવા આવી છે. ૩૭

अतोऽदृष्टेऽभवचस्याःकन्याकायाःपतिर्धुवम् । गृहंगत्वाप्रसादं

चक्षुक्त्वासायातिचेत्पुनः ॥ ૩૮ ॥ લબ્ધમર્ત્રીસુતાસાધોમવિ-

ष्यतिनसंशयः । कन्यकातादशंषाक्यंश्रुत्वागगनमंहलात् ॥ ૩૯ ॥

क्षिप्रंतदागृहगत्वाप्रसादचबुभोजसा । सापश्चात्पुनरागत्यददर्श

स्वजनंपतिम् ॥ ૪૦ ॥

તેથી તેનો પતિ અદસ્ય થયો છે, એ નિશ્ચય જાણુને. જે હમણાં એ ઘેર જઇને અને પ્રસાદ ભક્ષણુ કરીને પાછી આવશે. ૩૮ તો હે સાધો ! એ તારી કન્યા પોતના પતિને પામશે, એમાં સંશય

પછી, કન્યા ઠલાવતીએ એવું વાક્ય આકાશ મંડળમાંથી સાંભળીને. ૩૯ તેજ વખતે ત્વરાથી ઘેર જઈ પ્રસાદ ભક્ષણ કર્યો. અને પાછી ફરીને આવી ત્યારે તેને પોતાનો પતિ અને સ્વજન નજરે આવ્યાં. ૪૦

તતઃકલાવતીકિન્યાજગાદપિતરંપતિ । इदानींचगृहंयादिविलंबं
कुरुष्वेगयम् ॥ ४१ ॥ तच्छ्रुत्वाकन्यकावाक्यंसंतुष्टोऽभूद्राणिकसुतः ।
पूजनंस,पदेवस्यकृत्वाविधिविधानतः ॥ ४२ ॥ धनैर्बन्धगणैः
सार्धंजगामानिजमंदिरं । पौर्णमासदांचसंक्रांतौकृतवान्स,यपूजा-
नम् ॥ ४३ ॥ इहलोकेसुखंभुक्तवाचांतिस,यपुरंययौ ॥ ४४ ॥

इतिश्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडेस,यनारायणवृत्तकथायांचतुर्थोऽ

ध्यायः ॥ ४ ॥

પછી ઠલાવતી કન્યા પોતાના પિતા પ્રત્યે બોલી કે, હે પિતાજી! આલે, હમણાં ઘેર જઈએ. ખોટી શું કરવા કરેછો ? ૪૧ એવું કન્યાનું વચન સાંભળીને વશ્નિક પુત્રને સંતોષ થયો. પછી સત્યનારાયણનું પુજન શાસ્ત્રમાં ઠહેલી રીતિ પ્રમાણે કરીને ૪૨ તે સાધુ ધન તથા બંધુવર્ગને સાથે લઇને પોતાને ઘેર ગયો. ઘેર આવ્યા પછી પુનઃમને તથા સંક્રાંતિને દિવસે તે સત્યનારાયણનું નુજન કરતો હતો. ૪૩ તેથી આલોકમાં સુખ ભોગવીને અંતે સત્યપુર પ્રત્યે ગમન કર્યું હતું. ૪૪

इतिश्रीस्कंदपुराणेरेवाखंडे सत्यनारायणकथायां चतुर्थोऽध्यायः

ॐ नमो भगवते वासुदेवाय

અધ્યાય ૪ મો,

॥ સુતરાજવાચ ॥ અન્યાન્યચયવક્ત્રયામિષ્ટુધ્વંમુનિસત્તમાઃ । આ-

सोदंगध्वजो राजा प्रजापालनतत्परः ॥ १ ॥ प्रसादं सत्यदेवस्य
 त्वक्त्वा दुःखमवापसः । एकदा त्वनंगत्वा दुःखावहुविधान् यत्न
 ॥ २ ॥ आगत्य वदन्तुं च दृष्ट्वा सत्यस्य पुत्रजम् । गोपाः पुर्वीति
 संतुष्टा भक्तिपुक्ताः सत्वां वयाः ॥ ३ ॥

सत आल्या, आहो मुनिवर्य ! हवे पीणुं ओठ कथानठ कहुणुं
 ते सांलजो. प्रणतुं पावन करवा दिसे तत्पर जेवो. अगमण ना-
 मनो ओठ राज्ण हुतो. १ सत्यनारायणना प्रसादने त्याग करीने ते
 दुःख पाम्यो हुतो. ओठ समये ते राज्ण वनमां जहने तथा अनेक
 जतना पशुजोने मारीने २ वड प्रक्षुनी तजे आज्यो. त्यां संतुष्ट
 जेवा गोपागिया पोताना पांवेव वर्गनी साथे जक्तिहुकत सत्यनारा-
 यणुं पुजन करता हुता, ते राज्णजे जेयुं. ३

राजा दृष्ट्वा तु दर्पणनगतान्ननामसः । ततो गोपगणाः सर्वे वसादं
 नृपसंनिधौ ॥ ४ ॥ संस्थाप्य पुत्रगत्य पुत्रत्वासर्वे यदेष्टितम् ।
 ततः प्रसादं सत्यराजा दुःखमवापसः ॥ ५ ॥ तस्य पुत्रवत्तनं हं
 वनधान्यादिकंचयत् । सत्यदेवतत्सर्वनाशितं यमनिषितम्
 ॥ ६ ॥ अतस्तत्रैव गच्छामि यत्र देवस्य पूजनम् । मनसा तु विनि-
 षित्य ययौ नैपालसंनिधौ ॥ ७ ॥

जेहने पणु ते राज्ण महेन्मन होवाथी त्यां जयो नही. अने
 तजे नमस्कार पणु करयो नही. पछी सर्व गोपगणोजे राज्णनी पा-
 से प्रसाद भुजी, ४ पछी पोताने स्थानदे जह, यधेष्ट जोजन करयुं.
 पछी प्रसादने त्याग करीने राज्ण दुःख पाम्यो, ५ तेना सो पुत्र
 नाश पाम्या. जे कांठ धन धान्य हुतुं ते पणु पणु नाश पाम्युं.
 साथे राज्णजे निधाय क्यो दे. सत्यनारायणजे मारी सर्व नाश क्यो

છે. ૬ માટે હું, જ્યાં સત્યનારાયણનું પુજન થતુ હતું ત્યાં જન્મ્ય. એવો મનમાં નિશ્ચય કરીને તે રાજા ગોવાળિયાની પાસે ગયો, ૭

તતોઽસૌસત્યદેહસ્યપૂજાંગોપગણૈઃસહ [૧] ભક્તિશ્રદ્ધાન્વિતોત્ત્વા
ચકારવિધિનાનૃપઃ ॥ ૮ ॥ સત્યદેવપ્રસાદેનધનપુત્રાન્વિતોઽથ
વત્ । इहलोकेसुखंभूक्त्वाचांतेसत्यपुरंययौ ॥ ९ ॥ મહદંકુસ્તે
સત્યવ્રતંપરમદુર્લભમ । शृणोतिचकथांपुण्यांभक्तियुक्तःफलप्रदा-
म ॥ ૧૦ ॥ ધનધાન્યાદિકંતશ્યમવેસત્યપ્રસાદતઃ । दारद्रोह
भतेवित्तंवद्धोमुच्यतेबंधनात् ॥ ૧૧ ॥

૫છી ગોપગણોને સાથે લઇને તે રાજાએ ભક્તિશ્રદ્ધાએ કરી
સત્યનારાયણનું પુજન યથાવિધિ કર્યું. ૮ સત્યનારાયણના પ્રસાદથી
તે રાજા ધન તથા પુત્રેકરી યુક્ત થયો. આલોકને વિષે સુખ ભોગવી
ને અતે સત્યપુર પ્રત્યે ગયો. ૯ ધણું દુર્લભ એવું સત્યનારાયણનું
વ્રત જે માણસ કરે છે, અને ભક્તિ થઇને ફલ આપનારી એની
ઠથા સાંભળે છે, ૧૦ તેને સત્યનારાયણના પ્રસાદથી ધન ધાન્ય મળે
છે. દરિદ્રી પુરૂષ હોય તો તેને દ્રવ્ય મળે છે. બંધનમાં પડેલા પુરૂષ
હોય તો તે બંધનમાંથી છુટે છે. ૧૧

भीतोभयात्प्रमुच्येतसत्यमेव न संशयः । इप्सितंफलंभूक्त्वाचांते
सत्यपुरं व्रजेत् ॥ १२ ॥ इतिवःकथितंविद्वाःसत्यनारायणव्रतम ।
यत्कृत्वासर्वदुःखेभ्योमुक्तोभवतिमानवः ॥ ૧૩ ॥ વિશેષતઃ
कलियुगेसत्यपूजाफलप्रदा । केचित्कालंवदिष्यतिसत्यमीशंत
मेवच ॥ ૧૪ ॥

દ્રોષ બીક પામેલો હોય તો તે ભયથી મુક્ત થાય છે, એ સત્ય

(૪૨)

સત્યનારાયણની કથા

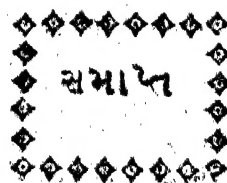
છે એમાં સંશય નથી. અને તે ઇચ્છિત ફલ ભોગવીને આંતે સત્યપુર પ્રત્યે જાય છે. ૧૨ સુત કહે છે; અહિં રૂપિ । એવું સત્યનારાયણનું મત મેં તમને કહ્યું. જે ક્યાંથી મનુષ્ય સર્વ દુખમાંથી મુક્ત થાય છે. ૧૩ નિશેષે કરી કલિયુગમાં સત્યનારાયણની પુજા જે છે. તે ફળદાયક છે. એ સત્યનારાયણને કોઈ કલ કહેશે, કોઈ સત્ય કહેશે, તેનેજ કોઈ ઇશ કહેશે. ૧૪

સત્યનારાયણં કોચિત્સત્યદેવં તથાપરે । નાનારૂપધરો મૃત્વા સર્વેષા
મીષિતમદઃ ॥ ૧૫ ॥ મરિણ્યતિકલૌસત્યવ્રતરૂપી સનાતનઃ ।
યદ્દંપઠતે નિત્યજૃગોતિમુનિસત્તમાઃ । સત્યં ન ર્યંતિ પાપાનિ સત્ય
દેવ પ્રસાદતઃ ॥ ૧૬ ॥ ઇતિ શ્રીસ્કન્દપુરાણે રેવા સ્વંદે સત્યનારાયણ
વ્રતકથાયાં પંચમોઽધ્યાયઃ ॥ ૫ ॥

તથા કોઈ સત્યનારાયણ કહેશે; ને બીજા કોઈ સત્યદેવ કહેશે. તાત્પર્ય નાના પ્રકારનાં રૂપ ધારણ કરીને ભગવાન સર્વ લોકોને ઇચ્છિત વસ્તુ આપે છે. ૧૫ એવો ભગવાન કલિયુગમાં સત્યનારાયણના વ્રતના રૂપે લોકમાં ચિરકાલ રહે છે. અહીં મુનીશ્રી ! જે મનુષ્ય એ કથાનું નિત્ય પઠન કરે છે, તથા નિત્ય શ્રવણ કરે છે. તેનાં પાપકો સત્યનારાયણના પ્રસાદથી ખરેખર નાશ પામે છે. ૧૬

ઇતિ શ્રીસ્કન્દ પુરાણે રેવાખંડે સત્યનારાયણકથાયા પંચમોઽધ્યાયઃ

ઇતિ શ્રીસત્યનારાયણની પુજા તથા કથા સમાપ્ત

જાહેર ખબર

ચેટંટસ મેન્યુફેક્ચરીંગ કંપની
ની

ખાસ દેશી બનાવટ

શું ?

દવાઓ

ફક્ત એકજ વખત વાપરી આતરી

થવા ભલામણ છે.

સ્વતંત્ર-આ દવા શરીરનું “ખાપણું”, છાતીમાંની ચાંદી, વીપ (ઝેર
ની પીડા) વાયુ તમામ જ્વરના પીતના વીકાર, કમ અ-
કલ અને યાદશક્તિએ કરી હીન એ તમામ રોગોને જડ
મુળથી નાશ કરે છે. તેમજ બુદ્ધી તથા યાદશક્તિનો ધ-
ણ્ણ સહેલાઈથી વધારે કરે છે. ખા. ૧ ની કી. ૧-૧૨-૦

બનાવનાર

શા. ડાહ્યાભાઈ હરીલાલ

ઠે. ૧૧૩, ધાંચીનીપોળ-અમદાવાદ

સોલ એજન્ટ

શા. સુખલાલ નાથલાલ રીચીરોડ કુવારા પાસે

સુ. અમદાવાદ

